

מחברים

פרשת שמות | גליץ י"ג | תשפ"א

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישראל

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

העני צדיק שמירה כמת

כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך (ד, ט). וברש"י מי הם דתן ואבירם, חיים היו אלא שירדו מנכסיהם ו"העני חשוב כמת".

להגאון רבי יוסף שאול נאטענזאהן זצ"ל בעל שו"ת שואל ומשיב, בא עני אחד לבקש נדבה, והגאון ר' יוסף שאול הלך לחדר השני ליקח מעותיו, וכאשר בא בחזרה ראה שהעני נגב המורה שעות (שעון), ואמר עתה מתורץ לי מה שאמרו חז"ל "עני חשוב כמת", דלכאורה קשה, הרי אנו רואין שהעני אף היותר גדול ג"כ לא ירצה למות. אלא הכוונה היא, כמו שאין רשאין להניח מת להיות יחידי בחדר, שצריך שומר שישמור עליו, כך

אין רשאין להשאיר עני יחידי בבית.
במשנת רש"י - בפרשתנו

ב' מיני צדיקים - 'שופרה' ו'פועה'

ויאמר מלך מצרים למילדת העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה (א, טו). וברש"י שפרה. זו יוכבד, על שם שמשפרת את הולד: פועה. זו מרים, על שם שפועה ומדברת והוגה לולד, כדרך הנשים המפייסות תינוק הבוכה.

הגה"ק רבי הלל ליכטנשטיין זצ"ל אב"ד קאלאמיי היתה דרכו להוכיח את ישראל על כל פגם וביטול מצוה, ובכל מקום בווא בדק את הפרצות הצריכות תיקון, ועורר את יושבי המקום לתקן את הטעון תיקון.

פעם אחת ביקר בביתו של יהודי, ותיקף בעמדו על סף הבית, העיר לו על ה"מזוזה" שאינה קבועה בגובה הנכון עפ"י ההלכה שהוא השליש העליון של הפתח (ראה שו"ע יו"ד ס' רפט, ב).

כשנכנס פנימה, העיר לו על כך שלא הניח נגד הפתח שיעור של אמה על אמה שאינו מסויד זכר לחורבן הבית (ראה שו"ע או"ח ריש ס' תקס), וכן בהמשך שהותו בביתו הוסיף להעיר לו על כמה וכמה ענינים.

בצאתו את הבית שאלו היהודי: "רבי נכבד! הרי לפני זמן מה ביקר אצלי ג"כ רבי קדוש, ה"ה הרבי ר' הערש ליסקער והוא לא העיר לי כלל על זלזול במצוות, ומדוע אתם מעירים לי על כל צעד ושעל?"

השיב לו רבי הלל: הנה מצאנו בתוה"ק שלבני ישראל היו במצרים שתי מילדות, אשר שם האחת שפרה, ושם השנית פועה, ופרש"י "שפרה - על שם שמשפרת את הולד. פועה - על שם שפועה ומדברת והוגה לולד, כדרך הנשים המפייסות תינוק הבוכה".

כמו כן ישנן שני דרכים בעבודת הצדיקים, ישנו צדיק שהוא בבחינת "שופרה", שתפקידו לשפר כל דבר, ולומר שהוא טוב. ומאידך צדיק שהוא בבחינת "פועה", שתפקידו לצעוק ולומר ולהעיר על כל דבר.

וסיים לאמר: "אני, תפקידי הוא להיות 'פועה', להעיר ולעורר את ישראל להתחזק בשמירת המצוות וקיומן, ואילו הרבי ר' הערש תפקידו הוא להיות 'שפרה'".

הגרי"ש אונגר גאב"ד חוג חת"ס - רשומים בשמך (עמ' צח)

עמ' כ"ה

מסד מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

עמ' י"א

פניני אביר יעקב

האם 'הקראים' גנבו את הנעליים?

ויאמר אל תקרב הלם של נעליך מעל רגליך וגו' (ג, ה).

מעשה ברב של הקראים, שרצה להתווכח עם הרב של עירו על אמיתות דתם, ומי שיצליח, השני יקבל את דתו. והרב קבל ברכה מהגר"א שיצליח.

בעת היכנסו לאולם הארמון, שכח הרב לחלוץ את נעליו כמקובל, ובאמצע האולם נזכר, ואז חלץ אותם ולקח אותם בידיו, והקראי צחק עליו ואמר למלך: תראה איך ההתנהגות שלו, אין לו דרך ארץ לפני המלך, בא עם נעליו בידו! אבל הרב ענה לו, כיון שבא יחד עם קראי והקראים גונבים נעליים, על כן תפס אותם בידו.

הקראי נתמלא כעס ואיבד את עשתונותו והטיח בפני הרב שהוא שקרן ומוציא לעז על הקראים, והמלך אמר שיוכיח דבריו, על סמך מה אמר שהקראים גונבים נעליים. אז אמר הרב: כשנגלה הקב"ה אל משה בפעם הראשונה, אמר לו הקב"ה של נעליך מעל רגליך, ומשה רבינו חלץ את נעליו, וכשחזר מלדבר עם הקב"ה, לא מצא את נעליו, כי הקראים גנבו אותם. לשמע הקראי דברים אלו צעק לפני המלך: אדוני המלך, זה שקר גס! שבזמן משה עוד לא היו קראים. אז אמר הרב למלך: רואה אתה אדוני המלך שהוא מודה שדתינו היא הקדומה והנכונה! ואז הודה המלך לדברי הרב ויצא כמנצח ואילו הקראי יצא בבושת פנים מלפני המלך.

אמרות חכמה - בפרשתנו

טעם נפלא שנגעים באים על בעלי לשון הרע

והנה ידו מצרעת כשֶׁלֶג (ד, ה).

יש לומר טעם נפלא, מדוע המדבר לשון הרע נענש בנגעים, דרך המספר לשון הרע להרחיב ולהגדיל חטאת רעהו, ולכן נגעים באים על לשון הרע, כי אף נגע קטן אם תחכך ותגרד אותו יתרחב ויגדל, והוא מידה כנגד מידה.

זכרון בספר - בפרשתנו

(להג"ר יהושע העשיל סיגור - נדפס וילנא שנת תר"ס)

אותו שם מה ראה בארץ, ענה שראה שני דברים עתיקים, את הכותל המערבי ושנאת חנם, שהיא לצערנו ג"כ דבר עתיק שקיים מאז חורבן ביהמ"ק, והא בהא תליא שהרי זה שיש לנו רק כותל מערבי ולא ביהמ"ק שלם הוא מפני שעוד לא עקרנו מתוכנו את הדבר העתיק השני, ולכן העצה היחידה היא "היאספו", וכמו שאמר היהודי הקדוש מפשיסחא זצ"ל שאם כל עם ישראל היו נותנים כל אחד לרעהו את ידו, היו ידי כולם ליד אחת גדולה שהיתה מגיעה עד כסא הכבוד.

וכן איתא באור החיים הקדוש בפרשת בחוקותי (ויקרא כו, ו) "ונתתי שלום בארץ", וקודם לזה כתוב: "וישבתם לבטח בארצכם", ופי' שם שבכדי שתשובו בשלום בארצכם, צריכים לראות שיהיה שלום בארץ גופא בין היהודים עצמם (עיי"ש), ולא יעזור שום דבר אחר, רק מה שאמרו חז"ל (בתנחומא פר' נצבים): אין ישראל נגאלים עד שיהיו כולם באגודה אחת, ולכן אמרו חז"ל (בשבת ק"ח ע"ב) שאלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין, כי שבת הוא רזא דאחד, ושבת הוא זמן מוכשר להתאגד ולהתאחד, וכשיש איחוד בעם ישראל גורם הדבר שיתהווה פירוד בין האומות ולא יוכלו להתאחד להרע ולהצר את ישראל.

מנחת ישראל - בפרשתנו (להג"ר ישראל מנחם קיהן זצ"ל רב דביהמ"ד קהל חסידים בת"א)

טעם שמלך בסכין מברזל ולא עם 'צור'

ותקח צפרה צר ותכרת את ערלת בנה (ד, כה).

הגה"ק בעל הברוך טעם זצ"ל, היה ידוע עליו שלא הניח כמעט ספר בביתו, אשר לא רשם בו על הגיליונות הגהות וציונים, עד שמסופר שגם על ספרו צאינה וראינה מצאו בו רשימותיו על הגיליון.

וסיפר הגאון רבי יחזקאל שרגא זצ"ל אב"ד קלאסנא, אשר אבי אביו הברוך טעם, שמע פעם איך אשתו הרבנית קוראת בצאינה וראינה בפר' שמות עה"פ "צפור צור ותכרת את ערלת בנה" בשם המדרש הטעם דבימים הקדמונים היו מלין באבנים והיום מלין בכלי מתכות, כי בעת שנלחם דוד המלך עם גלית הפלישתי, לקח חמשה חלוקי אבנים לקלען ולזרקן על מצחו, וגלית הפלישתי היה לבוש כובע של מתכת, ואין מדרך הטבע אשר אבנים תשברנה מתכות, ולכן ביקש אז המלאך הממונה על האבנים אל המלאך הממונה על המתכות שיעבור על מדתו וטבעו, שיחליש כח המתכות לפני כח האבנים, ועבור זה הבטיח לו מתנה שמהיום והלאה יקיימו מצות מילה בסכין של ברזל ולא באבן, ומיום ההוא והלאה מלין במתכות דוקא עכ"ד.

ויהי כשמוע ה"ברוך טעם" המדרש הזאת התפלא, כי היו הדברים חדשים בעיניו, ובכן עמד וחיפש אחר מקור המדרש, וציין בהגה"ה בגליון הצאינה וראינה (המדרש הנ"ל הובא בפרישה י"ד סי' רס"ד סק' ז).

זכות אבות (עמ' רפט)

ראה 'כותל המערבי' ו'שנאת חנם'...

לא תאספון לתת תבן לעם וגו' (ה, ז). לכאורה למה כתיב בא' ולא באות "ואו" כמשפט הלשון, וידוע מה שפירש הרה"ק רבי דוד מלעלוב זצ"ל שפרעה גזר שבני ישראל לא יתאספו יחד, כי ידע שבהתאספות ישראל תלויה גאולתן.

בענין זה מספרים שפעם חזר יהודי לעירו מביקור בארץ ישראל, וכששאלו

זו. האבדות בנפש היו דבר שבשגרה, איש לא ידע האם ישוב בערב לדרגשו או שהיום הוא יומו האחרון...

אלה היו ימים בהם חשו יהודים כי זהו סוף העולם, כך ממש ולא במליצה. הרעב הצובט, המחלות הרבות, התנאים הנוראיים, עבודות הפרך והמשלוחים להשמדה, לא הותירו אפילו שביב אופטימיות, זיק של תקווה. "סירבתי להישבר", סיפר הקשיש בעיניים דומעות, "למרות כל המראות, התחושות, המחזות והאסונות הכבדים – המשכתי להאמין" – הוסיף בקול מרוסק... זה לא היה קל, להתחזק באמונה בתוככי התופת. אך הוא הבין כמה חשוב דווקא כאן להתחזק באמונה, וכמה קריטי לחזק את ההבנה כי יש לו אבא שבשמים שנמצא איתו כאן. רק העובדה שברור כי גם בתוככי החשיכה הוא יכול להישען ולהתרפק על הידיעה כי אביו שבשמים מקיים בו "עמו אנוכי בצרה", נתנה לו כוחות, העניקה לו יכולת להתמודד.

כדי שלא לשכוח את המסר הזה, דיגל לעצמו את ארבע המילים "ישועת השם כהרף עין", עליהן היה חוזר ללא הרף. לארח כל אנחה, לנוכח כל גופה, עם כל קרקור רעב – היה עונה לעצמו ולחבריו באותן ארבע מילים נצחיות: "ישועת השם כהרף עין".

הדבר כבר הפך לסימן ההיכר שלו, עד שכבר הפסיקו לכנותו בשמו והיו קוראים לו "ישועת השם...". אך הוא לא נפגע מכך, ההיפך, היה גאה. "אכן, אני מאמין כי השם עימנו כאן, בתוככי המחנה" – היה אומר לסובביו, "ובלי ספק: ישועת השם – 'זהם' כבר ידעו להשלים במקלה את המילים הבאות: 'כהרף עין!' ואף הוא היה נענה לעברם ואומר: 'אכן, התחזקו נא באמונה, כי ישועת השם כהרף עין!'".

והנה ביום מן הימים הוכרז כי על כל חברי הבלוק להתייצב בשורה עורפית, כי עוברים ל"מקלחת המרכזית". היהודים האומללים כבר ידעו מה הכוונה, כבר הבינו לאן הם מובלים. הארובות הגבוהות והעשן המיתמד מה"מקלחות" לא הותירו מקום לספק – אכן, היום בא גורלם למסור נפשם על קידוש השם... הם הובלו בשורה מסודרת, כשבחזית ומאחור מפקחים עליהם שומרים נאצים חמושים, לבל יחמוק אי מי מהשיירה, לבל יימלט יהודי בחזרה לארץ החיים. הנה הם כבר עומדים בשערי המשרפות ונכנסים בזה אחרי זה... "נו, מה אתה אומר עכשיו?" שאלו אחיו היהודים את מר "ישועת השם".

"מה זאת אומרת?" שאל לעברם בפליאה, "גם עכשיו, בשערי המשרפות, אני קובע ואומר, זועק וקורא: ישועת השם כהרף עין! אפילו חרב חדה מונחת על צווארי, ועד טיפת דמי האחרונה אזעק: ישועת השם כהרף עין!". הנה הם כבר נכנסים לתאים המעשנים, ובעוד רגע תיסגר הדלת החשמלית. כל היהודים נדחקים הכי קרוב לדלת, למרות שברור כי לא ניתן להימלט, והדלת תינעל במגעול חשמלי עוצמתי ואז יפעילו הנאצים את הגז הנוראי, ובתוך דקות אחדות יהפכו אותם לקדושים שעלו השמימה על קידוש השם...

ואז, רגע לפני סגירת הדלת, נפל לשומר הנאצי שבפתח פתק מהכיס. פתק, סתם פתק, שנהדף עם הרוח כמה מטרים לאחור. "יהודון מלוכלך!" הלם השומר בקת הרובה על מר "ישועת השם", "לך תרים לי את הפתק ותחזור מיד!". בצעדים מדודים, יוצא היהודי מתא הגז לעבר הפתק הסורר, כשהשומר מזרוז לרוץ אחר הפתק

"בצעדים מדודים, יוצא היהודי מתא הגז לעבר הפתק הסורר, כשהשומר מזרוז לרוץ אחר הפתק המתגלגל עם הרוח" – – – הסוד המרטיט מאחורי הקדיש יתום..."

בית הכנסת במנצ'סטר, אנגליה, שעת ערב מוקדמת. יהודי תלמיד חכם ירושלמי שנקלע למקום לתפילת מנחה שגרתית, התפלא מאוד לנוכח ה"קדיש יתום" שאחריה. הקשיש היושב במזרח נתן קולו בקדיש רועם ונלהב, כשעיניו עצומות בחזקה, הוא מתנועע בשארית כוחותיו, וכל משא שנותיו שואג עמו "יתגדל ויתקדש" בהתלהבות עצומה...

האורה הביט בפלא בעיניים משתאות, אך התבייש לשאול, הן הוא זר כאן. כשנשנה המחזה בסוף תפילת ערבית, לא הצליח לכבוש את סקרנותו והחליט לפנות אל הקשיש ולשואלו לפשר העניין. הוא קרב אל הקשיש, שאל לשמו, ערך עמו היכרות ראשונה, ואחר כך פרש את תמיהתו ופליאתו וביקש הסברים מניחי דעת על הקדיש הנלהב והכל כך לא שגרת.

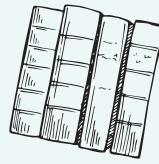
"שב, טייערער איד" (יהודי יקר), השיב לו הקשיש בנועם, "אספר לך את סיפורי האיש, וכבר תבין..." אמר, והצית עוד יותר את סקרנותו של האורח. לימים, סיפר האורח וציטט מילה במילה את סיפורו של הקשיש והסיפור במלואו לפרטיו מובא בספר "ברכי נפשי":

היו אלה הימים הנוראים ביותר עלי חלד, כשיבשת אירופה בערה ונחילי דם יהודי זרמו בחוצותיה. הצורך הנאצי ימח שמו פעל במהירות ובדייקנות לחתור אל "הפתרון הסופי", מתוך מגמה להכחיד כל שם ושארית לעם היהודי. ארובות העשן בתאי הגזים היוו עדות אפילה ואכזרית, למשרפות האימתניות שפעלו בחריצות, מעלות מליוני יהודים

הלה מנסה להודפו פנימה, אך הדלת חשמלית והיא נסגרת בעוצמה. היהודי נותר בחוץ, ומבעד לסדק האחרון של הדלת הוא שומע את אחיו זועקים רגע לפני עלייתם על המוקד: "א קדיש'ל פאר אונז, א קדיש'ל פאר אונז!" – אל תשכח לומר קדיש אחרינו! ואז הדלת נסגרה לגמרי. הם בפנים – מסרו נפשם על קדושת ה', ה' יקום דמם. הוא בחוץ – חייו נתונים לו לשלל.

על מזבח עקידת קידוש ה'.

אותו יהודי הגיע גם הוא למחנות העבודה, לשלב המקדים שלפני מחנות ההשמדה. קשה לתאר את המראות, הדעת לא סובלת והקולמוס לא יוכל לבטא את המחזות הקשים. יהודים בעלי שיעור קומה עבדו בפרך, נתונים למרמס הקלגסים וסופגים מכות בזו אחר

בתהו; הבן סבל יסורים קשים ומרים ואין מי שיעלה רפואה למכתו. ויהי היום, הגיע ה'אביר יעקב' לפרגדה והתאכסן בביתו של אחד מנכבדי הקהילה. כל יהודי המקום יצאו לשערי העיר, משם לוהו לאכסנייתו בכבוד רב.

אור קלוש של תקוה, האיר את לבו הכואב של מוכרת התכשיטים. מי יודע, אולי תבוא ישועתה על ידי הצדיק האורה, הן בכל ארצות צפון אפריקה מדברים על המופתים הגלויים, על הישועות הניסיות הרבות הנעשות על ידו.

מהרה לבית האכסניה, ובדמעות שליש התחננה לפני בעל הבית: "עשה עמדי חסד" - בכתה בקול נרגש - "וחלה נא את פני הצדיק, שיעתיר לפני בעל הרחמים בעדי ובעד בני. אמת שהרופאים הרימו ידיהם זה מכבר, אך בטוחני כי תפלתו של הצדיק לא תשוב ריקם".

שמע ה'אביר יעקב' את הדברים, ונענה ואמר: "הגד לה, כי אתפלל על בנה והוא יבריא. וכך תעשה האשה - תקח את בנה, ותביא אותו הנה כשהוא רחוק ומלוכש בבגדים חדשים ונקיים, והשם הטוב ישלח לה רפואה וישועה מן השמים..."

נעתר ה'אביר יעקב' והעתיר תפלות עבורם. ולא עזב את המקום עד שכתב קמעות לכל בתי העיר, כשהוא מבטיח שכל בית שיתלו בפתחו את הקמע לא ינזק. בני העיר מלאו אחר דבריו של ה'אביר יעקב', והמגפה נעצרה ולא הוסיפה להפיל חללים יותר...

הלכה האשה לביתה, ובתוך שעות אחדות עשתה ככל אשר נצטוותה. היא הגיעה עם בנה החולה, כשהוא רחוק לכסאו, ומלבש בבגדים נאים ומשבחים. שאל אותו ה'אביר יעקב' לשמו, והבחור השיב. אמר לו ה'אביר יעקב': "כעת, קום ובוא אלי ברגליך" ---

לנגד עיניה הנדהמות של האם ארע הפלא הגדול. בטבעיות ומבלי קשי, התרומם הבחור מכסאו, צעד מספר פסיעות עד למקום בו ישב ה'אביר יעקב' ונשק את ידו. הורה לו ה'אביר יעקב' לשבת בכסא, ושוב הורה לו לקום, ואחר אמר לו: "כעת תוכל ללכת עם אמך ולהאריך ימים בבריאות השלמה כאחד האדם".

העיר כלה רעשה וגעשה על דבר המקרה. למחרת בבקר, הגיע אחד ממשרתיו של מושל העיר ומסר לה כי המושל מבקש שתסור לביתו, כי בדעתו לרכש תכשיטים חדשים לקראת חתונת בן אחיו הקרבה ובאה. האשה, עודה נרגשת כלה מהנס הגדול של אתמול, ספרה בבית המושל את כל השתלשלות הדברים בפרוטרוט.

ברוב התלהבותו, מהר המושל להזמין אליו את ה'אביר יעקב', כשהוא מבטיחו לקבלו בכבוד מלכים. כרכרה מלכותית נשלחה להביא אותו, והמושל עצמו קם לכבודו וגם הורה לאורחיו לעשות כן. ספר המושל לכל עוזריו את כל השתלשלות המעשה, כיצד כל הרופאים נסו לרפא את הבחור ולא הצליחו, עד שהגיע אותו איש אלקים ובמאמר פיו הקימו על רגליו והבריאו.

המתגלגל עם הרוח. הוא גוחן לעבר הפתק, תופסו ובאר להשיבו אל החייל הנאצי, אלא שבדיוק אז לחצו כבר על המתג החשמלי הנועל את הדלת, והיא נסגרה... מר 'ישועת השם' עומד מחוץ לדלת הנטרקת ומשיב את הפתק לנאצי השומר.

הלה מנסה להודפו פנימה, אך הדלת חשמלית והיא נסגרת בעוצמה. היהודי נותר בחוץ, ומבעד לסדק האחרון של הדלת הוא שומע את אחיו זועקים רגע לפני עלייתם על המוקד: "א קדיש'ל פאר אונז, א קדיש'ל פאר אונז!" - אל תשכח לומר קדיש אחרינו! ואז הדלת נסגרה לגמרי. הם בפנים - מסרו נפשם על קדושת ה', ה' יקום דמם. הוא בחוץ - חייו נתונים לו לשלל...

הקשיש סיים את סיפורו האישי, ניגב את הדמעות שכבר לחלחו את קצוות זקנו, נאנח ואמר: "נו, עכשיו הבנת למה אני אומר קדיש כה נלהב על מי שהייתי אמור להיות ביניהם ולעלות עימם השמימית? אי רבוננו של עולם, הוסיף באנחה, "נקום נקמת דם עבדיך השפוף...". "אוי, ישועת השם כהרף עין" שב הקשיש על ארבע המילים שהיו לו למשען ומחסה בימים הקשים, "הרי ראיתי זאת בעיניים, והיום - בראותי אנשים מודאגים, לחוצים, צרות עוברות עליהם, קשיים ומשברים - אני משיב לעברם באותה מטבע לשון ואומר: הריני עד כי ישועת השם כהרף עין! התחזקו באמונה, דעו כי יש מנהיג לבירה, יש בורא עולם שקובע ומכוון את סאת הצרות של כל אחד ואחד, ואם תתחזקו באמונה - בוודאי תיוושעו!" - סיים הקשיש בחיוך רפה...

(אור שרה - פר' מקץ)

את אותו יום לא היתה מסוגלת מוכרת התכשיטים לשכוח. היא זו היתה עסוקה בהכנת הארוחה, עבור בעלה ובנם היחיד, כשפתאום קראו לה בבהלה החוצה...

את אותו יום מר ונמהר, לא היתה מסוגלת מוכרת התכשיטים לשכוח כל ימי חייה. היא זכרה היטב כיצד היתה עסוקה בהכנת הארוחה, עבור בעלה, עבורה ועבור בנם היחיד, כשפתאום קראו לה בבהלה החוצה.

בנם היחיד נפל לארץ ואינו יכול להניע איבר. היו שם הרבה אנשים, האחד שפך מים, השני זעק קריאות "הצילו", והשלישי הרחיק את כל הסקרנים סביב. מפינת הרחוב הגיע הדוקטור בריצה, מישור הזעיק אותו כנראה, הוא הורה לפנות את הבחור למרפאה הקרובה, ולאחר סדרת בדיקות הודיע בצער להורים המדאגים, שבנם חלה בשתוק!

מעתה ואילך, לא יוכל בנם היחיד להלך ברגלו ---

הוריו שחרדו לשלומם, עשו מאמצים כבירים כדי לרפאותו. הם יצאו את גבולות עיר מגוריהם 'פרגדה', סובבו בכל ארץ אלגיריה מרופא לרופא, השקיעו כסף וזמן רב, אולי ימצא מי שירפא. גם האם, שהיתה מוכרת תכשיטים ועקב כך היו לה קשרי מסחר וידידות עם עשירי העיר ועם המושל, ניסתה להפעיל את כל הקשרים האפשריים, אך מאומה לא עזר. כל נסיונות הרופאים עלו

תפלה בדמעות חמות. משסים את תפלתו, פנה לאם הילד והבטיח לה שבנה יבריא ויחיה.

נטלה האם את בנה ויצאה לביתה. לא חלפו דקות מועטות, הילד חזר להכרתו, פקח את עיניו ובקש לשותות ---

אחר שנודע דבר שהותו בעיר, התכנסו ובאו חכמי העיר לאכסנייתו של האביר יעקב, ושלחו את בעל האכסניה לבקשו שישיא תפלתו בעד כל בני העיר, שתסור מהם רע הגזרה.

נעתר האביר יעקב והעתיר תפלות עבורם. ולא עזב את המקום עד שכתב קמעות לכל בתי העיר, כשהוא מבטיח שכל בית שיתלו בפתחו את הקמע לא ינזק. בני העיר מלאו אחר דבריו של האביר יעקב, והמגפה נעצרה ולא הוסיפה להפיל חללים יותר.

שנים רבות לאחר מכן, כשבקר בפאס נינו של האביר יעקב, הלא הוא מרן רבי מאיר אביחצירא זי"ע"א, הראו לו אנשי העיר קמעות מאביר יעקב שהיו תלויות עדין בפתחי הבתים...

(תולדות מרן האביר יעקב - הרב פלינקר)

האם עסקת הארבעים מליון דולר בוטלה עקב הסדק במגדל בין הקומה ה-30 לקומה ה-44 --- מיושרה לא מפסידים

היה זה בעיר וירצבורג שבגרמניה, לפני כמאה וחמישים שנה. רוחות ההשכלה נשבו אז בעז, מפילות חללים מהבתים הטובים ביותר. אחד מהנפלים למלחמות ההשכלה היה בחור צעיר בשם יעקב, שהתייתם בצעירותו ונסחף אחר חבריו הרעים, ולאט לאט נשכחה ממנו מסורת היהדות.

ביום מן הימים התעורר יעקב, והנה הוא נזכר כי היום חל היארצייט של אביו. הוא זכר היטב את הבטחתו לאביו טרם פטירתו, כי לעד ינצור את התאריך ויקפיד לומר קדיש ביום היארצייט שלו.

הוא הדחיק את המחשבה הזו וניסה לשכוח, אך ככל שחלפו השעות חש כי הוא חייב לקיים את הבטחתו האחרונה לאביו. וכך, לקראת ערב של יום, מצא את עצמו בפתח בית הכנסת הגדול בעיר. הוא נכנס פנימה, ולמזלו הכל היו שקועים בתפילת שמונה עשרה בלחש של תפילת מנחה, ואיש לא הבחין בכניסתו. משהו מהסומק שהציף את לחייו נרגע קמעא, והוא נעמד בירכתי בית הכנסת, ממתין לעת ה'קדיש יתום' בסיום התפילה. כשהגיעה העת המיועדת נתן את קולו ואמר 'קדיש' בקול רם, כשהוא מחמיא לעצמו שהוא עוד זוכר את המילים הארמיות וניקודן.

הוא סיים את אמירת הקדיש, וחפץ את הדרך הקצרה והצדדית ביותר להימלט מבית הכנסת, מבלי להיתקל באיש. הוא שב והסמיק עד תנוכי אוזניו, והחל מדדה לכיוון הדלת ממערב בית הכנסת. לפתע חש טפיחה חמה על שכמו, הוא הסתובב לאחור, ועיניו כמו נתקעו בחיך ענק וחם, שמאחוריו איש הדור פנים המציג עצמו בשמו: 'שלום לך, שמי הרב יצחק דוב הלוי במברגר, ואני רב העיר. שלום עליכם וברוכים הבאים', אמר לו הרב בלבביות.

בשניה הראשונה הופתע יעקב מהלבביות, ועד מהרה ליבו המאובן נמס לנוכח החום שהפיצה אישיותו של הרב, שדרש בשלומם בכנות, התעניין באכפתיות במעשיו, וגם החמיא לו: 'אני

'אביר יעקב' שישב מן הצד, לא רמו עיניו ולא גבה לבו. בענות חן קם על רגליו והכריז באזני הנאספים: "ידע נא המושל וידעו כל הנאספים כאן, כי זה רק כוחו של בורא העולם אותו אני עובד בכל לבי, ועל כן הוא עושה את מה שאני מבקש ממנו..."

תגובתו של האביר יעקב הותירה רשם רב על כל הנוכחים, וגרמה לקדוש שם שמים בקרב גויי הארץ.

אחר כך נודע, שאתמול בשעה שנערכה קבלת הפנים לאביר יעקב ברחובות העיר, עמד המושל במרפסת ביתו והשקיף על כל הנעשה. חמתו בערה בו עד להשחית, בראותו את הכבוד הרב שמנחילים תושבי הקהלה היהודית לאורח הבא מחוץ לעיר, כבוד שאפילו הוא כמושל העיר לא זכה לו.

הקנאה אכלה את לבו, והוא זמם להעניש את היהודים בהזדמנות קרובה. לו לא היו העניינים מתגלגלים כפי שהתגלגלו, היו יהודי העיר עלולים למצא עצמם בצרה חלילה. אולם עתה, לאחר שהתהפך לב המושל להיטיב לצדיק ולכבדו, נצלו אף יהודי העיר מהצרה שכלל לא היו מודעים לה.

גם בספור הבא, הציל האביר יעקב ממחלה רחמנא לצלן, לא אדם אחד בלבד, אלא אנשים רבים, ומעשה שהיה כך היה:

בעיר 'פאס' התפרצה מגפת חולירע וזרעה אסונות בבתים רבים. המחלה התפשטה מחצר לחצר, עד שכמעט לא היה בנין שלא נדבק בו מישו. באותם ימים, לא היתה תרופה מצויה למחלה קשה זו, וההדבקות במחלה היתה סכנת חיים, ישמרנו השם.

בדיוק באותם ימים שהה האביר יעקב בעיר, אלא ששהותו בעיר היתה בגדר סוד כמוס ולא ידעו עליה כי אם בעלי הבית שבו התאכסן. ומדוע לא ידעו על כך אנשי העיר? כי הזהיר האביר יעקב את בעל האכסניה ופקד עליו באפן נחרץ, לבל יגלה לאף אחד על האורח השוכן בביתו. את הסבות לסוד הכמוס לא גלה האביר יעקב, אולם גם אם לא הסביר את בקשתו לא העז איש להמרות את פיו. גם ידידיו הקרובים ביותר של בעל האכסניה, אלו שהיה מגלה בפניהם את כל מסתוריו וכל סוד לא היה ביניהם, אף אלו הרחקו הפעם ממעגל יודעי הדבר ולא ספר להם כי הצדיק שוהה בעיר.

שבת קדש התקרה ואביר יעקב החליט להשאר בעיר. בליל שבת, שהיתה השבת הראשונה להתפרצותה של המגפה, נשמעה יללת-אם מכוון הדירה הסמוכה. בנם היחיד של השכנים נדבק במחלה האיומה.

איכשהו נודע לשכנה על הצדיק הקדוש, הנמצא עתה בבית השכנים. לא שספרו למישו על כך, אלא שהשכנה עקבה מזה ימים אחדים והבחינה בתכונה שהיתה מקבלת בבית השכנים בכל פעם שזכו לארח את האביר יעקב. ללא אמר ודברים נטלה השכנה את בנה בידיה ואצה הישר לחדרו של האביר יעקב, שם החלה לבכות בזעקות מחרידות על בנה מחמד עינה ההולך וגווע לגד עיניה.

על פניו של האביר יעקב נראתה ארשת של הקפדה על ששהותו בעיר התגלתה, אלא שלבו הרחום לא עמד מול בכיותיה של האם. כיון שכך, גמר האביר יעקב בלבו להיחלץ חושים ולהתאמץ בתפלה למען תוסר רע הגזרה מעל בני העיר.

הוא הניח את ידיו הקדושות על הילד, הרים עיניו למרום ונשא

כל אדם - עם חיוך כמובן, ותוספת מחמאה על משהו, זה משנה חיים.

זה מביא הישגים עצומים שלא נוכל לתאר, זה פותח פתח לעולמות קסומים.

היה זה בבית מדרש חשוב במונסי שבארצות הברית, בו התכנס קהל גדול לשמוע דרשה בנושא 'העסקים בראי ההלכה', מפי הגאון רבי עזריאל טאובר זצ"ל, מפיו שמענו את הסיפור. סמוך למועד ההרצאה נכנס לבית המדרש איש עסקים אמיד והצטרף לקהל המקשיבים.

השורה התחתונה של הדרשה היתה ברורה: 'גם אם איש לא יידע ולא יתפוס, יהודי אומר רק את האמת, אינו מנחש ואינו מסתיר. זו יראת שמים בסיסית, כי בורא עולם יודע היטב מה בלבו של כל אחד, ואלו סודות הוא מסתיר משותפיו העסקיים... אסור להציג מצג שווא, צריך להיות אמיתי. זו הוראת התורה!'

בדיוק באותו יום, בשעת בוקר מוקדמת, חתם איש העסקים האורח עסקת ענק למכירת אחד המגדלים שבבעלותו, בסכום של לא פחות מארבעים מיליון דולר! רק לפני כמה שעות קיבל לידיו דמי קדימה בסך רבע מיליון דולר, אך לאחר דברי הרב - חש האורח כי הדברים כוונת ישירות אליו, והחלו נוקפים אותו ייסורי מצפון...

הוא קרב אל הרב, והחל בהקדמה: 'כבוד הרב, לא מכבר זכיתי לחזור בתשובה ולהתקרב לאור היהדות, ולאור זאת אינני בקי מספיק... אני איש עסקים ידוע ומצליח ב"ה, ואף זכיתי להחזיק על חשבוני חלוקת אוכל לנזקקים מדי שבוע, כמו גם פעילויות תמיכה רבות ונוספות...'

אחרי ההקדמה, המשיך ושאל: 'ראה נא כבוד הרב, אחרי דבריך, יש לי שאלה. בדיוק היום חתמתי עסקת ענק, מכרתי את אחד המגדלים שבבעלותי לאיש עסקים נוכרי. הלה לא הצליח לגלות, כי בין הקומה ה-30 לקומה ה-44, ישנו סדק מסוכן המאיים על יציבות המגדל כולו... האם עלי לדווח על הסדק לרוכש המגדל - ולהסתכן שהעסקה תבוטל, ואני אפסיד הרבה כסף...'

'ראה נא כבוד הרב, אחרי דבריך, יש לי שאלה. בדיוק היום חתמתי עסקת ענק, מכרתי את אחד המגדלים שבבעלותי לאיש עסקים נוכרי. הלה לא הצליח לגלות, כי בין הקומה ה-30 לקומה ה-44, ישנו סדק מסוכן המאיים על יציבות המגדל כולו... האם עלי לדווח על הסדק לרוכש המגדל - ולהסתכן שהעסקה תבוטל, ואני אפסיד הרבה כסף...'

לשום, סיכם עד כמה השאלה הרת גורל: 'ראה נא כבוד הרב - השאלה היא גורלית לא רק עבורי, כי אם אני מבטל את העסקה לא אוכל לסייע לנזקקים, לא אוכל לתמוך בעניים, כל החסד שלי מוטל על כף המאזניים... לפיכך, אני שואל את כבוד הרב, האם עלי לדווח על הסדק לרוכש המגדל - ולהסתכן שהעסקה תבוטל, ואני אפסיד הרבה כסף שלא יאפשר לי לתמוך בתורה וחסד כרצוני, או שאני יכול להמשיך לשחק 'ראש קטן', כלא יודע ולא מכיר?'

הרב טאובר התרגש לנוכח הכנות, והתפעל מהסירות להפסיד הון תועפות כדי להישאר ירא וחרד לדבר השם, ולנהוג בעסקיו על פי ההלכה. אך לגופה של שאלה, לא מצא מקום להקל: 'תראה, יהודי ירא שמים, צריך לנהוג בכל תהלוכותיו על פי דרך התורה, ללא כחל ושרק. במקרה הזה אין ברירה - אלא להתקשר לרוכש הזה...'

לשום, סיכם עד כמה השאלה הרת גורל: 'ראה נא כבוד הרב - השאלה היא גורלית לא רק עבורי, כי אם אני מבטל את העסקה לא אוכל לסייע לנזקקים, לא אוכל לתמוך בעניים, כל החסד שלי מוטל על כף המאזניים... לפיכך, אני שואל את כבוד הרב, האם עלי לדווח על הסדק לרוכש המגדל - ולהסתכן שהעסקה תבוטל, ואני אפסיד הרבה כסף שלא יאפשר לי לתמוך בתורה וחסד כרצוני, או שאני יכול להמשיך לשחק 'ראש קטן', כלא יודע ולא מכיר?'

הרב טאובר התרגש לנוכח הכנות, והתפעל מהסירות להפסיד הון תועפות כדי להישאר ירא וחרד לדבר השם, ולנהוג בעסקיו על פי ההלכה. אך לגופה של שאלה, לא מצא מקום להקל: 'תראה, יהודי ירא שמים, צריך לנהוג בכל תהלוכותיו על פי דרך התורה, ללא כחל ושרק. במקרה הזה אין ברירה - אלא להתקשר לרוכש הזה...'

מערך אותך על מאמציך לבוא ולהגיד קדיש בקול צלול וברור ביום היארצייט של אביך. כל הכבוד על שהרוחות הסוערות בחוץ לא הצליחו לכבות את הגחלת הבושרת בלבך, ואני בטוח שאביך רווח היום בשמי מעל מלוא חופניים נחת מזוקקת'.

הרב הוסיף להחמיא לו, איחל לו הצלחה ובירך אותו בידדות. כשהם נפרדו, חש יעקב כמו גוש מחנק עולה בגרונו, ודמעות לחות החלו לרדת מעיניו. משהו בחום של הרב המיס את ליבו וגרם לו לגעוגע עז אל העולם שאותו עזב. משהו במילים החמות והמעודדות הביא אותו לתחושה שהוא טעה באורח חייו החדש, היה בחיוך של הרב משהו שובה לב, מרגש, תומך ומעודד כל כך.

הוא שב הביתה, אך חייו כבר לא היו אותם חיים. באותו לילה בכה הרבה מתוך חרטה, בכה על אביו, על חייו, על העולם שכמעט החמיץ. בימים הבאים החל לשוב אט אט לכור מחצבתו, ומצא עצמו יותר ויותר פעמים בא לבית הכנסת. כעבור כמה חודשים זכה להינשא ולהקים בית נאמן בישראל עם נערה יראת שמים וגולדו להם שלושה עשר ילדים.

היום, מאה וחמישים שנה אחרי, ולמרות השואה האיומה, מונים צאצאיו יותר מחמשת אלפים נפשות, כולם זרע ברכ'ה, הולכים בדרך התורה והמצוות, מקפידים על קלה כחמורה, יראי שמים ואנשי אמת. חמשת אלפים יהודים כשרים ונלבבים, אין ספור מעשים טובים שעשו צאצאיו עם השנים, מצוות, מעשי חסד, שעות לימוד תורה, עולם שלם של טוב. וכל זה, בזכות מי?

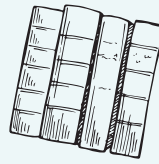
בזכות חיוך לבבי ומילה טובה של הרב במברג זצ"ל. כמה מילות עידוד, אכפתיות עמוקה, התעניינות כנה בשלומם של נער בודד, ומחמאות מהלב על 'קדיש יתום' אחד. הדבר לקח לרב במברג אולי שתי דקות, אך זה הציל דורות שלמים, ובנה עולמות של תורה ויראת שמים במחיר חיוך אחד.

את הסיפור סיפר אחד מצאצאיו של יעקב זה, והוא פורסם בקובץ 'זוי העמודים' בציטוט מפיו, וללמדנו בא שלכולנו יש הזדמנויות, לכולנו קורים מקרים כאלה. אדם זר שמבחינים בו לפתע, משהו לא מוכר, אדם שלא ראינו עד היום. לפעמים נכנסים לבית הכנסת ומגלים אורח זר, הוא יכול אפילו להיראות קצת מוזר ושונה מהמקובל, ומבטו מבלבל ואבוד בזירה הזרה לו. לחילופין, אדם מוכר, חבר קרוב, ידיד אהוב, אבל אולי אפשר לעודדו ולחזק אותו.

חיוך אחד, מילה טובה, מחמאה כנה אלה משנים חיים, מעודדים, תומכים בנפש, מחזקים את הנשמה. לעולם לא נדע אלו תוצאות ברוכות יירשמו בשמים למילה הטובה שלנו. כמה טוב וחסד יצמחו מהחיוך שכל כולו מתיחת שריר הפנים מימין לשמאל. פעולה כה קלה ופשוטה, אך תוצאותיה הרות גורל, ויכולות להביא בכנפיהן הצלת נפשות רוחנית וגשמית, פעלים רבים לתורה וחסד, עולמות שלמים של טובה וברכה.

הבה נפנים את המסר הזה לחיינו, ניקח אותו עמנו, נחפש את ההזדמנויות לחייך, להביע אהדה, להתעניין באהבה, לשאול בשלום

ואילו המוכר – למד להבין את הברכה הטמונה ביראת שמים. בלעשות את מה שהתורה מצווה, גם אם זה נראה לא הגיוני, גם אם על פניו נראה שיפסיד מהמהלך. ההליכה עם הוראות התורה בלי התחכמויות – הצילה אותו מזנק כספי עצום, והביאה את הברכה לביתו!

עמידה בהלכות ודקדוק והקפדה עליהן בלי פשרות – היא אחד הכלים המרכזיים להטמיע יראת שמים בליבנו. ההקפדה על כל הלכה, בלי לעגל פינות ובלי לחפש קולות – היא העומדת לנו ומוותרת את יראת השמים שלנו חזקה ואיתנה. אם איננו יודעים את דבר ההלכה באופן ברור – זה הזמן ללכת ולשאול שאלת רב, לקבל את הכרעת התורה ולנהוג על פיה.

כשיהודי חי על פי דרך התורה, כשהוא מקפיד על דבר ההלכה בלי פשרות, הוא זוכה להיות בעל יראת שמים, וגם זוכה בברכה ובשפע עושר ואושר!

מגיד מישרים הג"ר אשר קובלסקי שליט"א – פניני פרשת השבוע

אם הוא שתה מקודם י"ש למה הוא חיזור

הצדיק רבי שלמה זלמן מוילנאלי היה נוסע לעתים תכופות לבעלו. פעם אחת נסע רבי שלמה זלמן לבעלו ויחד אתו נסע השו"ב מבאכניא. הם נסעו ברכבת עד העיר ראווע, ומשם נסעו בעגלה.

בדרך סיפר להם העגלון שהוא נסע עם העגלה הזאת עוד למיילך, כוונתו היתה לרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א, אני נסעתי לליזענסק לעתים תכופות עם החוזה מלובלין ורבי מענדלי מרימנוב, הוא ביטא את שמם בלי התואר רבי, ועוד הרבה חסידים והמשיך ואמר: אני מוכרח להגיד לכם שהם היו אנשים קשים ומרים. שאלו אותו: במה הם קשים ומרים? ענה להם: בכל הדרך עשו לי צרות! כשהרימוני את השוט להרביץ בסוסים, לא נתנו לי, ואמרו, שאסור לצער בעלי חיים. הוכרחתי לנסוע בכל הדרך לאט לאט, לא לעייף את הסוסים חלילה. וכל פעם אמרו לי, תן לסוסים לאכול ולשתות. כשבאנו סמוך לליזענסק ירדו מהעגלה והתחילו לרוץ העירה. צעקתי אחריהם: חכמים כמוכם, למה אתם יורדים מהעגלה, אני בין כך נוסע העירה ולמה לכם ללכת ברגל, אך הם לא שמעו בקולי ורצו. אני לא הייתי חכם כמותם, נתתי להם לרוץ, ואני נסעתי העירה. נכנסתי לאכסניה. העמדת את הסוסים באורווה ונתתי להם לאכול. הלכתי להתפלל, אכלתי, הלכתי למרחץ ושכבתי לישון.

לקבלת שבת הלכתי אל הרבי שלהם. רציתי לראות למי נוסעים החכמים האלה. באתי לבית המדרש, ראיתי שהרבי עומד על יד העמוד וצועק. הקולות שלו הגיעו עד לב השמים. הוא צועק והם אחריו. ככה כל התפילה היתה בצעקות. הוא צועק והם אחריו. לא הבנתי מדוע הם צועקים כל כך, אך באמצע התפילה נפלה טליתו של מיילך וראיתי את הצוואר שלו אדום כסלק, הבנתי שהוא שתה בקבוק שלם י"ש טוב וחרף, ובגלל זה הוא אדום כל כך וצועק. כשהסתובב לשיר 'בואי בשלום' ראיתי בפנים שלו שהוא חיזור. כמת. לא הבנתי, אם הוא שתה מקודם י"ש למה הוא חיזור. עד

להודיעו על הסדק שבמגדל. ההשלכות של זה לא משנות את צו התורה!

האיש הוכה בהלם, אך היראת שמים שבו לא נתנה לו לנהוג אחרת. על אחר יצא למשרדו, וכתב לרוכש מכתב ארוך, בו הוא מספר על הסדק שיש במגדל ומסביר עד כמה הוא מסוכן, וכמובן – מעניק לרוכש את האופציה לפרוש מהעסקה, תוך החזרת דמי הקדימה במלואם.

הרוכש קרא את המכתב, ועינו התעגלו בהלם. הוא אמנם לא ידע על הסדק המדובר, אך יותר מזה – הגילוי היה מוזר בעיניו. מה מניע את המוכר להודיע לו על כך? למה דווקא עכשיו? מה התחדש בסדק המדובר שלא היה ידוע לפני יום – יומיים?

החליט הרוכש להתייעץ עם עורך דינו, ואף עורך הדין הצטרף לתמיהה הרבה. הם התקשרו למוכר בניסיון לדלות עוד פרטים, אך המוכר פטר אותם בסתמויות כי החלו בלבו נקיפות מצפון, ורק ביקש כי יחזרו אליו עם תשובה במהירות...

במצח מקומט ממאמץ מחשבתי מרוכז, ישבו עורך הדין והרוכש והחלו להעלות השערות. לבסוף, ניעור עורך הדין כמתוך חלום, משהו נצנץ במוחו. 'תשמע לי, לחש באוזני הרוכש, אני הבנתי מה קורה. הרי אנחנו קנינו את המגדל במחיר כדאי ומשתלם במיוחד, הלא כן?'

'אכן כן', הנהן הרוכש בראשו. 'תשמע לי, כנראה זה הסיפור: חמש דקות אחרי שחתם את העסקה, החל המוכר לפקפק בכדאיותה עבורו. לפתע הבין כי מכר לנו את המגדל במחיר זול מדי... לכן הוא מבקש לחזור בו מהעסקה, ומספר לנו סיפורים על סדקים... אם לעצתי תשמע, סיכם עורך הדין, 'אל תיפול במלכודת. לך עם העסקה עד הסוף, אל תיבהל מסיפורי הסדקים... עשית עסקה טובה, קנית מגדל במחיר מציאה – תישאר איתה עד הסוף, על אפו ועל חמתו של המוכר!'

באותו יום, נחתה על שולחנו של המוכר הודעה קצרה מהרוכש: 'אני ממשיך בעסקה, אני יודע על הסדק אך לא נרתע. אנחנו ממשיכים בעסקה ככתבה וכלשונה, ללא שום שינוי!'

המוכר מביט בהודעה, ולרגע בהה בה בחוסר אמון. הנסתרה עליו בינתו של הרוכש? האם אינו מבין את המשמעויות של סדק לאורך 14 קומות מהמגדל? הרי זה מסכן את יציבות המגדל כולו, ודורש השקעת משאבים אדירה כדי להציל את המגדל ולבססו כראוי. מדוע הוא מבקש להמשיך בעסקה הלא מוצלחת שביצע גם אחרי שהנתונים ברורים לו?

אך אם בכך בחר – ניחא, לו יהי כן. כבר ביום המחר, המשיכה העסקה להתקדם כמוסכם...

עברו שלושה חודשים, והגיעו ימי החורף. גשמים עזים ניתכו על מנהטן, רוחות סערה וסופות קשות. השלג הצטבר בכל מקום, וגם בתוככי הסדק המתרחב במגדל...

מיד אחרי הסופה, הוציאו הרשויות 'צו סגירה' למגדל, עד תיקון בעיות הבטיחות והיציבות שהתגלו בו. מאות אלפי דולרים ירדו לטמיון בגין השבתת המגדל, מיליוני דולרים נוספים נאלץ הרוכש להשקיע בייצובו מחדש ושיפוצו כמקדם. אך לא היה לו למי לבוא בטענות ומענות – הן המוכר דיווח על הסדק ללא כחל ושרק, יידע אותו עליו ועל נזקו...

לנער המוכשר ועדין ההליכות, מעשה משובה חסר אחריות שכזה. איככה עלה הדבר בדעתו... קשה היה להמשיך את השיעור שנקטע. התלמידים היו מבולבלים ונסערים, גם ראש הישיבה היה עדיין הלום וכאוב, פניו חיוורות ועטויות אכזבה. אם בארזים נפלה שלהבת... אוי, מה זאת אירע לו, לאחד מטובי התלמידים. איככה נכשל במעשה מביש וריקני כזה? אט אט נרגעו הרוחות.

מעידתו הרגעית של נחמן, שהיכתה גלים בין כתלי הישיבה, זכתה למחילה. ראש הישיבה ידע כי נפש גבוהה בקרבו, לב מבין לו, ובוודאי נוקפת בו החרטה על המשוגה הבלתי צפויה. גם נחמן מצידו השתדל להצדיק את האימון שנתנו בו. התאמץ בכל מאודו להוכיח שהוא היה ראוי לה, למחילה...

מגבית חירום. זו הייתה ההחלטה שנפלה בקרב בני המשפחה המורחבת. אחד מבני המשפחה נפל למשכב, אחד ומיוחד שבהם, והדאגה הצורבת מילאה את הלבבות עוד כלות. זה התחיל בתקופה ארוכה של בדיקות מייסרות ושל אבחונים אצל טובי המומחים.

אחר כך היו התייעצויות עם עסקני רפואה, העברה דחופה של צילומים וממצאי בדיקות למרכזים רפואיים ברחבי תבל, ומסקנה אחת בלתי נמנעת. מסקנה שעלתה והדהדה, ריחפה סביב מיטתו של החולה ומילאה את חדרי הבית הקטן. חלפה בינות לרהיטים הצנועים, קיפצה בין געליהם המדופטות של הזאטוטים המתרוצצים הנה ושוב בלי להיות מודעים למצבו החמור של האבא, והצטרפה לסימן שאלה ענקי מזדקר, צבוע בגוון מאיים של כסף. כסף. כסף... האפשר להביט בעיניהם של

עיניהם של עשרות בחורים הביטו במטוס הנייר, כשהן קרועות לרווחה מרוב תדהמה. תעלול שכזה? ועוד באמצע שיעורו של ראש הישיבה הדגול? | סיפור גבורתו של רבי נחמן גלינסקי (בן המגיד מישורים המפו' רבי יעקב גלינסקי) זצ"ל

היום אני לא יכול להבין את זה, אבל כשהתחיל לשיר 'בואי בשלום' היה מה לשמוע. בעל העגלה שר את הניגון ששמע אז, ובכה. אמר רבי שלמה זלמן: מאיש פשוט זה יכולים להבין כוחו של הרבי ר' אלימלך! כשזכר אחרי חמישים שנה בניגון ששמע נתעורר לתשובה ובכה! ומה היה יכול להיות שם כששמעו גדולי הצדיקים את הרבי מתפלל וכיצד הם התעוררו.

(ספיר ויהלום וארא ע"ט - להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

עיניהם של עשרות בחורים הביטו במטוס הנייר, כשהן קרועות לרווחה מרוב תדהמה. תעלול שכזה? ועוד באמצע שיעורו של ראש הישיבה הדגול? | סיפור גבורתו של רבי נחמן גלינסקי (בן המגיד מישורים המפו' רבי יעקב גלינסקי) זצ"ל

הטיסה הייתה קצרה. מטרים ספורים של ריחוף בחלל חדר השיעורים, ולאחריהם נחיתה פתאומית על שולחנו של ראש הישיבה. השיעור נקטע באחת והם הושלך בחדר הגדול.

עיניהם של עשרות בחורים הביטו במטוס הנייר, כשהן קרועות לרווחה מרוב תדהמה. תעלול שכזה? ועוד באמצע שיעורו של ראש הישיבה הדגול? מיהו זה אשר העז לעשות את המעשה הטיפשי והמביש הזה??? עיניו של ראש הישיבה ננעצות במטוס השמוט על השולחן.

אחר חולף המבט, סוקר את פניהם של התלמידים. מבט חודר, נוקב. הייתה זו אחת הישיבות הטובות והמפורסמות בירושלים. ישיבה לצעירים, שנערים רבים התדפקו על דלתותיה כדי לזכות לחבוש את ספסלי בית מדרשו. ישיבה אשר העמידה תלמידים הרבה, ובוגריה פיארו את עולם התורה והישיבות. ומעולם לא אירע כדבר הלזה בין כתלי הישיבה הזאת. מעולם. זבוב מרחף בחלל החדר, זמזמו חותך את הדממה הרובצת בין הסטנדרים. מטוס הנייר דומם ומבוויש, מוטל על יד הגמרא הגדולה של ראש הישיבה, אינו מודע לסערה שהוא חולל בנחיתתו הבלתי צפויה.

"מי שעשה זאת, יקום וילך לביתו" קולו של ראש הישיבה עמוק, כאוב. צר לו על השיעורים שנקטע באיבו. ליבו בל עימו על משובת הנעורים, שאינה הולמת את שיעור קומתם של בני ישיבתו. דואב הוא על התעלול הנועז, שגרם לביטול תורה כה גדול.

ראש הישיבה חופן את זקנו המלבין בכף ידו, ממתיך לבעל המעשה שיודה. הדממה ממשיכה לנסר, מסתורין בכנפיה. אף אצבע אינה מורמת, "התלמיד שעשה זאת, יקום עכשיו וילך הביתה", חוזר ראש הישיבה בפנים חתומות על דבריו, נחישות נמסכת בקולו. רעד מורגש באוויר, חולף בינות לספסלים. האם יקום בעל המעשה ויודה על חטאו, או ימשיך להסתתר תחת מעטה הדממה ולהתעלם מדרישתו הנחרצת של ראש הישיבה? כשחזרו ונשמעו הדברים בפעם השלישית, נשמע רחש קל ומהוסס מפינת החדר.

היה זה נחמן, מצעירי התלמידים בישיבה. טרם מלאו לו שלוש עשרה שנה, אפילו. בראש מורכן התרומם נחמן ממקומו, בשפל קול גמגם מילת התנצלות נבוכה. אחר חמק החוצה ופנה בבושת פנים אל הפרוזדור הריק והשומם. עשרות זוגות עיניים ליוו את נחמן בצאתו, ננעצות בתדהמה בגבו המתרחק. לא מתאים לו,

ילדי החמד הללו, תינוקות של בית רבן ולהסביר להם כי בגלל סיבות כספיות לא יקבל האב החולה את הטיפול שהרופאים ממליצים עליו? היכולים אחים אוהבים להביט בעיניים כלות בדעיכתו של אחיהם ובשרם בידיעה שלו היה בידם ממון היו יכולים לנסות להביא מזון לכאביו? סגרו את הגמרא, זנחו את הסטנדר והלכו לכתת רגליהם אצל נדיבי עם. לערוך מגבית בשביל ההוצאות הרפואיות של בן משפחתם. דלתות נפתחו בפניהם, גם לבבות יהודים נתבעים ונותנים. לב מי לא יחרד לשמוע צרת המשפחה, אשר יקירה מוטל על ערש חוליו, מרחף בין חיים למוות... בתי האב של השכונה הירושלמית קידמו את הגיס בדומיה של הערכה. לא קלה המשימה שהוא נטל על שכמו. מכתת רגליים, מושיט יד מבקשת ומייחל לרחמי שמים... מתאמץ להצלחת המגבית להוצאות הרפואיות הכבדות.

דלת ביתו של אחד מראשי הישיבות החשובות והמפורסמות נפתחה בפניו. נכנס אל הבית פנימה והניח כבוד את המסמכים הרפואיים בפני ראש הישיבה הדגול. הסביר על ההוצאות הרפואיות ועל המגבית, סיפר על המחלה הקשה המקננת בגוף ומתשת את

מתקבצים לספר תולדות חיים, המקפל בין דפיו מסר נשגב, מסר רב עוצמה של "בין אדם לחברו", שממשיך להדהד גם לאחר הסתלקותו לבית עולמו של אותו אדם מורם מעם...!
(אור שרה - פר' שמות פ"א)

יום אחד לפני כ-35 שנה מגיע אליו חברו עם הצעה שקשה לסרב לה... הזדמנות פז נקרתה לפניו שעה ששותף אחד רוצה לעזוב את ההנהלה, ולמכור את חלקו בסכום של 25,000 דולר, סכום עתק אמנם בימים ההם, אולם הרווח שגורף כל שותף בכל חודש מסתכם בכ-5,000 דולר, כך שבתוך חמישה חדשים יוכל לכסות את כל אשר השקיע, ואף להרויח עוד כהנה וכהנה...

תדהמה אחזה בפניו. להצעה כזו לא האמין ולא פילל... הרב ישראל שטיין שליט"א, יהודי של צורה מתל אביב הקדומה ומחבר ספרי 'כפתור ופרח' ועוד, התפרנס יפה מעמלות כפיו בעסקאות נדל"ן שונות, תוך כדי קביעותו בעקשנות עתים לתורה בכל מחיר ובכל הכח.

יום אחד לפני כ-35 שנה מגיע אליו חברו עם הצעה שקשה לסרב לה. בהכיר לו בית אבות מוכר ורשום בעיר נתניה שמתנהל על מי מנוחות, ומספק לישישים שבצילו מחסה ומגן בכל הענינים. מנהליו חמשה המה, כשכל אחד גורף לכיסו כל חודש חמישית מהרווח שמופק מהנהלת המוסד. הזדמנות פז נקרתה לפניו שעה ששותף אחד רוצה לעזוב את ההנהלה, ולמכור את חלקו בסכום של 25,000 דולר, סכום עתק אמנם בימים ההם, אולם הרווח שגורף כל שותף בכל חודש מסתכם בכ-5,000 דולר, כך שבתוך חמישה חדשים יוכל לכסות את כל אשר השקיע, ואף להרויח עוד כהנה וכהנה.

ר' ישראל לא האמין למשמע אזניו. הצעה כה מפתיעה ומשתלמת, ודאי שאין מסרב לה.

אבל, והאבל גדול הוא, מצד שני אופי ההצעה ורווחיה הכה גבוהים לעומת ההשקעה המעטה, הדליקו במוחו נורות אדומות מהבהבות. שכן אם להיות שותף בניהול בית האבות הוא כה רווחי, למה השותף מעונין למכור את חלקו? משהו לא מריח כשורה. אולם מצד שני יתכן שהעסקה כשרה, ומציאה היא! סערה התחוללה במוחו, והוא לא ידע לאיזה מהמחשבות להאמין ולהאזין. לאופטימיות שבהם או שמא לפסימיות.

ר' ישראל השתתף באופן קבוע בשיעורו של הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל בעל ה"שלמים מציון" שהתקיים בכל ליל שישי בתל אביב. ומשכך החליט לשטוח בפניו את ההצעה שקיבל, ואת הספקות שמנקרים במוחו בעקבותיה. לאחר ששמע עת ההצעה ואת הדעות השונות השיב לו רבי בן ציון על אחר: "ראה נא, אני איני כדאי להכריע בנושא זה, שכן איני רואה את עצמי מוכשר לכך. אולם ישנו יהודי גדול בתורה וביראה ופקח בהויות העולם שיוכל להשיבך הן ולא על ספקות אלו באופן מוחלט. קוראים לו הרב שטיינמן והוא מתגורר ברחוב חזון איש 5 בבני ברק. אמנם אינו מפורסם כל כך - שכן בימים ההם בשנות הממדים לא היה מרן

הכוחות, מחלתו של גיסו רבי נחמן גלינסקי... (בן המגיד מישרים המפר' רבי יעקב גלינסקי זצ"ל) "רבי נחמן???" זעקה אילמת ממלאה את החדר. מתלעלעת בינות למסמכים הרפואיים שעל השולחן, מרחפת מעל לראשים הרכונים "רבי נחמן???" הגיס מביט בסערת הרוח האופפת את ראש הישיבה, בעיניים המתערפלות, בדוק של העצב הנמסר, ומהנהן בראשו באלם קול.

"לרבי נחמן חייב אני את חיי", מרעיד קולו של ראש הישיבה, "את כל הרוחניות שלי. את התורה שלמדתי מנעורי ועד עתה". כמו מתוך חלום, צף העבר ומבצבץ על פני הקרקע. פורס כנפיים רוויות הוד על הקירות הלבנים, סוחף את הלבבות אל מחזות עלומים ומרוחקים, אל שנות דור שחלפו ואינן. אל סיפור חיים אמיתי ומדהים, שמסופר בנימה אישית מרטיטת לב.

"הייתי נער צעיר, כמעט ילד", ידו של ראש הישיבה חופפת את זקנו המאפיר והוא מספר על הישיבה בה החל את דרכו בעולמה של תורה. הישיבה בה למד בהיותו נער שובב ומלא מרץ, נער שלא תמיד היה עסוק אך ורק בלימוד... פתאום עולה מתהום השכחה סיפורו של מטוס הנייר. אותו מטוס נמהר וחסר מחשבה שנשלח בעיצומו של "שיעור כללי" אל שולחנו של ראש ישיבה מבוגר ונשוא פנים.

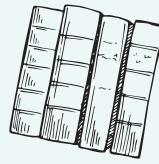
"ראש הישיבה היה כעוס מאוד. הוא דרש מהתלמיד המחוץ שיוודה במעשה וילך לביתו. דרש פעם ופעמיים, ובלב שלי געשה סערה נוראה. התפללתי שהאדמה תפתח את פיה ותבלע אותי אל קרבה. קלטתי פתאום עד כמה נורא המעשה אשר עוללתי". ראש הישיבה מוחה ביד מרעידה עיניים לחות כשהוא מספר את ההמשך נורא ההוד שהתרחש בחדר השיעורים. האווירה הנשגבה ניתנת כמעט למישוש.

"כשחזר ראש הישיבה בפעם השלישית על דרישתו, קם אחד מהחברים שלי, נחמן גלינסקי שמו. הוא התנצל בשפל קול על המעשה המביש ויצא מהחדר, נוטל על גבו את העונש הנורא שהייתי אני אמור לקבל...". תדהמה מוחלטת. הגיס ההמום אינו מסוגל להוציא מילה מפיו. משק כנפי ההיסטוריה הולם בקול ענות גבוה, מרעיד את אמות הסיפים.

"באותם ימים, השתוללה מגיפת הצינונות ברחובות בערים ורבים חללים הפילה בכרם בית ישראל. צעירים נסחפו אחריה שולל בהמוניהם, פרקו עול והותירו אחריהם משפחות שבורות ואבלות. אם הייתי נשלח בבושת פנים מאותה ישיבה, הייתי עלול להניח הכל מאחורי ולעזוב. לעזוב לגמרי את הדת..."

מים רבים זרמו מאז, נבעו ממעיינות תורת החיים. עשרות שנים נקפו, אולם אני לא חדלתי מלהרהר בגדלות הנפש של אותו נער צעיר. מההבנה הבלתי נתפשת למצוקתו של הזולת, מהיכולת המופלאה להטות שכס ולסבול למען החבר. האם ירד באותם רגעים לעומק החרטה שמילאה את חדרי לבבי? השיער בדעתי שדווקא אותה נחיתה גורלית הייתה זו שדחפה אותי מעלה, שהצליחה לחזק את הקשר שלי אל דף הגמרא?..

שולחן העץ, המחופה במפת בד מעוטרת, אינו מודע לגדול המעמד. גם המסמכים הרפואיים הפרוסים עליו אינם חשים בעוצמה המנשבת בין כתלי החדר. רק אלפי דפי גמרא, שנלמדו על ידי ראש הישיבה עצמו וגם על ידי מאות תלמידיו במשך השנים, מנענעים עצמם חרישית לקצב המילים המרגשות. מרכינים ראש בפני מעשה נאצל שנבע מלב טהור, מלב מלא במידות נאצלות.

ידו מביצוע העסקה המבישה, לבל יהיה שותף בניהול בית האבות שמאכילים בה בשר נבלות וטריפות. בהכירו מיד בגודל כוחו של רבינו הגרא"ל שיעץ לו לבדוק ולברר נושא זה.

אלא שהדרמה לא הגיעה לסיומה. כעבור שבוע ביום שישי, ערב שב"ק פותח ר' ישראל את העיתון, ולחרדתו מזדעקת כותרת ראשית באחת העמודים לאמור: הנהלת בית האבות בנתניה מואשמת בגרימת מוות לזקנים בכוונה תחילה!"

הוא לא האמין למראה עיניו. הן הכיר את ההנהלה והמוסד, והיה נראה לו שהעסק דופק כשורה. לרצוח זקנים? מאן דכר שמייה? בהעמיקו לקרוא את הכתבה כולה מצא שהתובע הראשי בפרשה הוא ר' שמואל בוקובסקי שהיה היועץ המשפטי של משרד הסעד באותם ימים. את ר' שמואל הכיר היטב שכן התפלל עמו באותו בית מדרש, ועל כן החליט לפנות אליו ולברר אצלו את עיקרי הפרשה וספיקיה, וכיצד יתכן שבית אבות כל שהוא יהרגו מנהליה בכוונה תחילה זקנים וישישים.

כשפגש ר' ישראל את ר' שמואל בוקובסקי ובידר אצלו על

בית האבות בנתניה, היה ר' שמואל מזועזע כולו באומרו: "מימי לא האמנתי שיתכן שיהודים, בנים לאבות רחמנים ירצחו זקנים בכוונה תחילה בעבור בצע כסף" בגוללו את כל הפרשה, בכך שמשרד הבריאות מחייב כל בית אבות להגיש לזקנים שחוסים בצילו בשר בהמה לחזקם ולחסנם, למען יעבירו את ימיהם ושנותיהם האחרונות בטוב ובנעימים.

"ואילו בית אבות זה" המשיך ר' שמואל, "ברצותו לחסוך מלהוציא הוצאות וממון בעבור ישישיו, קנה בעבורם בשר סוסים וחמורים שערך פחות עשרת מונים מבשר בהמה, ותיבלום באופנים שונים, למען לאייה התרמית ניכר. וכך חסכו לקנות בשר בהמה יקר. וקנו בשר סוסים וחמורים זולים והאכילום לזקנים. אלא שהחיסכון גבה את

שלו. ומכיון ובשר חמורים וסוסים אינם ראויים לאכילת אדם, באשר רעילים הם ביותר, שלא כמו בשר בהמה וכבש שבשרם טוב ומשובח, נפלו הזקנים שלל בזה אחר זה כתוצאה מאכילתם את נתחי בשר אלו. התחלופה בבית האבות התחלפה כל כמה חדשים, כשהנהלה חוגגת מהתזרימים שנשפכים אליה על כל ישיש נוסף שהם קולטים!"

עתה הבין ר' אפרים במשנה עומק את דבריו של מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל לבדוק ולברר אם לא מאכילים בשר נבלות וטריפות את יושבי ואוכלי בית האבות. שכן מלבד הצלתו הרוחנית מסיוע להאכיל מאכלות אסורות לאחיו היהודים, ניצל גם משורת משפטים קשים, שבסיומם נשלחו כל מנהלי בית האבות לבית הכלא בזה אחר זה לשנים ארוכות ומשמימות ביותר.

צאו וראו כוחו של גדול בתורה שיושב ועוסק בהוויות דאביי ורבא בקרן זויתו שברחוב חזון איש 5, ובסיעתא דשמיא עצומה עיניו וליבו צופים אל בית האבות בנתניה באופן מפליא.

(גל החינוך והמנחה)

ראש הישיבה זצוק"ל מפורסם כבימינו אנו - אולם בטוחני שאם את עצתו תשמור נפשך, תצליח בכל אשר תפנה ולאן אשר תילך. ר' ישראל קיבל את ההצעה ונסע תיכף לבני ברק, כשהוא שוטח בפני ראש הישיבה מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל את העסקה והספקות שהיא מכילה.

רבינו הגרא"ל שתק כל זמן ששפך את דבריו. ומשסיים שקע רבינו במחשבותיו כשבסיומם נענה לרבי ישראל: "לכאורה נראית הצעה זו כדאית ורווחית באופן יוצא דופן. אולם אני מציע לך שלפני שתיגש לעסקה, בדוק נא את טיב המאכלים, העוף והבשר שמוגשים בפני הזקנים בבית האבות, שמא מאכילים שם את הישישים בשר נבלות וטריפות, ואזי ודאי לא שווה לך כל השקעה במוסד מפוקפק שכזה!"

ר' ישראל התפלא ביותר לנוכח תשובתו של רבינו ראש הישיבה. שכן בית האבות מוכר מטעם המדינה והרשויות, ובודאי יש שם הכשר כשר, אולי לא מן המהודרים, אבל הכשר יש, שכן להאכיל נבלות וטריפות, מאן דכר שמייה!

אולם כיון שהורה חכם, סבר וקיבל. ועד מהרה ביקש לקבוע פגישה עם שאר השותפים לניהול בית האבות, במהלכו בירר אצלם על ענינים שונים בניהול בית האבות ברצותו להגיע לליבת העניין.

כשבשאלת תם התעניין בנושא כשרות המזון בתוככי בית האבות. המנהל הבכיר ענה לו מיד: "נושא כשרות בית האבות נתון לפיקוחה של הרבנות הראשית". כמצופה.

אולם ר' ישראל לא נרגע כשהוא מעמיק חדור "אמור לי" פנה אל המנהל: "שמא תוכל לגלותיני איה הנכם קונים את הבשר שאתם מגישים לפני הזקנים?"

"בשוק הכרמל" השיב המנהל בגמגום מה.

"האם יש הכשר בשוק הכרמל?" שאל ר'

ישראל שוב בארשת תמימה סבלנותו של המנהל כמעט פקעה כשהשיב: "אכן אין שם שום הכשר על הבשר, אלא שבשווקים אחרים עם הכשר כל קילו בשר עולה לנו 10 לירות, ואילו בכרמל עולה לנו כל קילו לירה אחת בלבד. וכך אנו חוסכים בכסף!" "אני לא מבין!" נזעק ר' ישראל "אם אתם קונים את הבשר בשוק בלי הכשר, כיצד הרבנות פורשת את הכשרה על המקום, הרי הבשר אינו כשר!"

"הוי, תמים שכמוך!" השיב המנהל, "וכי הינך חושב שאנו קונים את הבשר בריש גלי ומשגרים זאת בראש כל חוצות? ודאי שלא! ולגבי ההכשר. בכל ראש חודש מגיע לכאן מפקח מטעם המועצה הדתית, ואזי אנו קונים מספר עופות מחברת 'עוף ירושלים' לה הכשר מהרבנות, ואת עופות אלו אנו שמים במעלה הר העופות שתחת ידינו, וכשהמפקח מגיע, הוא אינו מעמיק חדור, ובראותו את העופות הכשרים ממעל הרי הוא מאשר את הכשר בית האבות לעוד חודש, וחוזר חלילה."

כמובן שר' ישראל לאחר שומעו דברים מזעזעים אלו, משך את

פנינים על הפרשה:

זהוהיר לקיים מצוות 'עשה' ו'לא תעשה' תפילתו מתקבלת

זה שמי לעולם זה זכרי לדר דר (שמות ג, טו) עבודה גדולה נחוצה לאיש העומד להתפלל, הן קודם התפילה והן במהלכה. והרצוה שתתקבל תפילתו, ישתדל בהרבה עצות ואופנים, אשר על ידם יהיה קרוב לה, וכך יהיה גם ה' קרוב אליו.

רבינו זיע"א כותב בזה, (פיתוחי חותם, ניצבים) מביא על כך את דברי רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום בזוהר הקדוש (ראה ח"א דכ"ד ע"א, וח"ג דק"י ע"ב, דרכ"ב ע"ב, דרע"ג ע"ב, ודרע"ח ע"ב), שעיקר הדבר המועיל לקבלת תפילת האדם, הוא הזריזות בקיום רמ"ח מצוות עשה, והזהירות ממצוות לא תעשה.

וכך נדרש שם זה הפסוק: 'זה שמי לעולם זה זכרי לדור דור' - תיבת 'שמי' בצירוף אותיות 'יה עולים יחד בגימטריא שס"ה, ותיבת 'זכרי' יחד עם אותיות 'יה עולים בגימטריא רמ"ח, להורות כי רמ"ח ושס"ה הם עיקר ייחוד ה' בעולם.

האם מגני המצוות אינו ידוע?

אמנם יש להבין מהו החידוש בדרשה זו ולשם מה היא נצרכה. וכי ללא הרמז היתה נעלמת מאיתנו הידיעה בדבר רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה?

אלא נראה לפרש כי ידיעה עמוקה ביותר נעוצה כאן. כי הנה, כשם שבגופו של אדם יש לו איברים וגידים גשמיים, כך יש לו גם כן רמ"ח איברים ושס"ה גידים רוחניים. רבינו האר"י זיע"א כותב על כך (עץ חיים' שער מ פרק יב), שכמה דרגות יש בזה. ורמ"ח אברי הנפש מתלבשים ברמ"ח אברי הגוף, וכנגדם רמ"ח איברים ברוח המתלבשים באברי הנפש, ורמ"ח אברי הנשמה המלווים באברי הרוח. זאת ועוד, עולמות רוחניים שמציאותם נעלמה מאיתנו מסודרים גם הם לפי אותה מתכונת, וכל ההשתלשלות הרוחנית מלמעלה למטה נעשית דרך איברים אלו.

תיקון הרוחניות בקיום המצוות

נמצא שקיום המצוות אינו מתקן רק את אברי וגידיו הגוף הגשמי, אלא את כל כוחותיו הרוחניים של האדם ואת כל העולמות כולם. דבר זה רצה הבורא יתברך להשמיע לבני ישראל בעומדו לגאול אותם ממצרים, והורה להם כי אותם המצוות שעליהם יצטוו מפי משה רבינו, 'זה שמי... זה זכרי' - שמו יתברך מתייחד על ידם וזכרו מתפאר בהם, ועל כן יש להזהר מאוד ברמ"ח המצוות

עצות וסגולות:

כשאדם לא פוגם בעלם אלקים - אימתו על הבריות

וידע האדם שהוא עשוי בעלם אלקים, וישמר עצמו שלא יפגם בעלם אלקים, וכשישמר צלם אלקים בזה תהיה אימתו על כל הבריות ועל יצר הרע, כמו שנאמר (בראשית ט ב) 'ומוראכם וחתכם' (שבת קנא:), וכתוב (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'. (מחשוף הלבן פרשת כי תצא, ד"ה כי תצא)

אפילו גוף האדם נעשה בעלם אלקים

זה מעלה גדולה עשה הקדוש ברוך הוא לאדם, שאפילו הגוף שהוא בשר ודם הבל הבלים שאין בו ממש, בראו בעלם אלקים.

ולכן צריך האדם להתבונן ולידע, כיון שבראו ה' יתברך בצלמו כדמותו, לא לחנם, אלא לידע שבו בחר לשדרתו ולהיות משמש לפניו תמיד, ויחשב גם כן שכל אבר שפוגם בו חס ושלום, כבכול הרי פגם באבר ההוא בשכינה (זוהר ח"ב פה:), ולפיכך צריך האדם לשמר כל אבריו ולזהר מלפגם בשום אחד מהם, כי חס ושלום פוגם בשכינה.

(גנזי המלך, תיקון התשובה אות כח)

לכן אדם צריך להתקדש כי הוא בעלם אלקים

זהו שאמרה תורתנו הקדושה (ויקרא יט ב) 'קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם', פרוש, מאחר שאתם עשויים בעלם ובדמות, צריכים ש'תהיו קדשים' כמו שקדוש אני. וגם כן אמרו רבותינו ז"ל (תענית ה.), 'בקרבת קדוש' (הושע יא ט), שיראה אדם כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו. והכונה מבארת על דרך שכתבנו כי כיון שהאדם עשוי בעלם אלקים, ולא עשאו השם בעלם כי אם להתבונן ולקדש עצמו כקדשת השם, לכן יראה אדם לעולם כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו, כי כיון שקדשת השם תלויה בקדשת האדם כיון שנגבר בעלם ודמות, צריך לקדש עצמו ביותר שלא יפגם בכבודו יתברך חס ושלום.

(גנזי המלך שם)

יזהר שלא לפגום במרכבה העליונה

צריך שיתבונן האיש אשר נגעה יראת ה' בלבו, דמאחר שמרכבה העליונה תלויה בגדינו, איך יעלה על לב אדם לפגם במרכבה העליונה ולא יתר לבבו ותסמר שערות בשרו, איך יעשה הרעה הגדולה הזאת ויעשה חסרון בשמו הגדול. ואם עברו על נפשו מים הידונים מדוע לא יתעורר לשוב מיד לתקן אשר עות ויתנחם על רעתו.

(מעגלי צדק אות צד"ק, ד"ה צדיק)

האבות עצמם היו משקל לשכינה

האבות זכרונם לברכה מרב קדשותם וטהרתם והזדככות גופם היה גופם בעצמו בית המקדש, והשכינה שרויה בו תמיד, נמצא זה עדיף מבית המקדש, דבית המקדש עצים ואבנים שאין בהם חיות, והגוף יש בו חיות ורוחניות של הקדשה. (דורש טוב, דרוש א' לנפטרים)

יקדש גופו כמו מקדש

'ועשו לי מקדש', דהינו, גופם יקדשו עד שיהיה דומיא דמקדש, ובזה יושכנת בתוכם. ואז, כשהיו קדושים, יכולים לבנות עולמות עליונים למעלה על ידי מחשבתם ודבורם הקדוש.

(פיתוחי חותם פרשת תרומה, ד"ה דבר)

ולהישמר משם"ה העבירות.

שלימות אמונת ישראל – בארץ ישראל

ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליך ה' (שמות ד, א)

טעם מהשבת משה כי לא יאמינו לו

משה רבינו רעיא מהימנא, היתה אמונתו שלימה, ודבר לא פגם בה, גם כאשר נראה היה המצב קשה מנשוא לעולם לא זנח את תפילתו, ואפילו כאשר אמר ה' לכלות את עמו בחטא העגל, הצליח לעורר את מידת הרחמים ולקרוע את רוע הגזירה.

משום כך כותב רבינו זיע"א (פיתוחי חותם, שמות), כי בודאי אין לפרש את האמור כאן, כאילו פקפק משה רבינו חלילה בבשרות הגאולה. אלא כוונת הדברים, כי אין הגאולה מתאפשרת, אלא בכח אמונתם של ישראל, אך אם אין אמונתם שלימה לא תבוא הגאולה. משום כך התקשה משה לראות כיצד יאמינו בני ישראל לדבריו עם כל הקושי והצרות האופפות אותם.

חוסר אמונה – מתוך בלבול הדעת

על כך השיב לו הקדוש ברוך הוא, וציווה לו לעשות שלושה מופתים; במטה, ביד ובמים. וענין שלושת המופתים אחד הוא. בני ישראל מאמינים בני מאמינים הם, ואין בהם שום חסרון אמונה. ואם נראה כי כח אמונתם פג מהם, זהו רק משום שגלו ממקומם, ושרויים הם על אדמה טמאה, על כן נמר טעמם מתוך שאין דעתם מיושבת עליהם. אכן, מיד כאשר יחזרו למקומם ויבואו אל ארץ נחלת אבות חמדה טובה ורחבה, יאמינו בה' אלוהיהם בלב שלם.

שינוי הטבע בשינוי המקום

זאת הראה הקדוש ברוך הוא למשה בשלושת המופתים. כאשר נעקר המטה ממקומו בידו של משה והושלך ארצה, הפך לנחש. היד שיצאה מן החיק נתמלאה צרעת, והמים שנעקרו ממקורם ונשפכו לארץ היו לדם. כל זאת מראה, כי עקירת דבר ממקום גידולו משנה את טבעו. אך כך גם להיפך, כי כאשר השיב משה את ידו לחיקו, וכן כאשר שב ואחז במטהו, חזרו לטבעם הראשון כבתחילה. כך גם בני ישראל ישובו לאמונתם כאשר היו באמנה עם ה' בעבר.

קיום העולם עבור התורה ולומדיה

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי ה' מִה זֶה בִּידֶךָ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה. וַיֹּאמֶר הַשְׁלִיכֵהוּ אֶרְצָה וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶרְצָה וַיְהִי לִנְחָשׁ וַיִּנָּס מֹשֶׁה מִפָּנָיו (שמות ד, ב-ג)

לימוד התורה כנגד כל התורה

מצות תלמוד תורה שקולה כנגד כל המצוות, הן לענין שכר לימודה שהוא שקול כנגד שכר כל המצוות, והן לענין עונש ביטול התורה שהוא חמור ושקול כנגד עונש ביטול כלל המצוות.

וכתב רבינו זיע"א (פיתוחי חותם, שמות), שרבותינו זכרונם לברכה הפליגו בגודל מעלת התורה, ואמרו (מדרש איכה פתיחה ב) שבמקדש ראשון ויתר הקדוש ברוך הוא על עוון עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, ולא ויתר על ביטול תורה, שנאמר (ירמיה ט, יא-יב) "על מה אבדה הארץ וגו', ויאמר ה' על עזבם את תורת".

וכן תחילת דינו של אדם אינו אלא על תלמוד תורה ואחר כך על שאר מעשיו (קידושין מ:).

קיום העולם תלוי בעסק התורה

כמו כן עיקר קיום העולם הוא על לימוד ועסק התורה של ישראל, ובזוהר הקדוש (ח"ב, דקס"א ע"א) האריך לבאר, שכל בריאת העולם עשה הקדוש ברוך הוא על ידי התורה, שהיה מסתכל בתורה בכל דבר ודבר ועשה כנגדה את אומנות העולם. ואף לאחר בריאת העולם, לא היה דבר שיגרום קיום לעולם, עד שעלה ברצון הקדוש ברוך הוא לברוא את האדם על מנת שיהיה עוסק בתורה ובזכותו יתקיים העולם. על כן, בכל עת שהאדם עוסק בתורה, הרי הוא ממש מקיים בזה את העולם, ואשרי האדם שעוסק בתורה ומקיים את העולם. עד כאן דברי הזוהר.

חובת בני ישראל להתחזק בלימוד התורה

והנה, לפי גודל מעלת התורה הקדושה ולומדיה, אנו למדים על חובת ההתחזקות המוטלת עלינו בעסק התורה ענין זה רמזו בפרשת מופת הנחש, שאמר הקדוש ברוך הוא למשה לאחוז בזנבו. פסוק זה מורה לבני ישראל לדורות עולם כיצד עליהם להתחזק בכל הכוחות שלא להתבטל מלימוד התורה בכל יום מימי חייהם בלא הפסק, וכמו שדרשו רבותינו זיכרונם לברכה על המתבטל מדברי תורה (ספרי עקב, מח): 'אם תעזבני יום, יומיים אעזבך'.

רפיון בלימוד התורה מעורר את הנחש הקדמוני

על כך אמר הכתוב 'מה זה בידך, ויאמר משה. תיבת מטה' רומזת על התורה שנדרשת במ"ט פנים לטהר ובמ"ט פנים לטמא, ובזה רמז לו הקדוש ברוך הוא למשה, שהמטה הרומז לתורה יהיה 'בידך' - שיעסוק בתורה ולא ירפה ממנה, ובא לומר לו שאם ירפה ממנה הרי הוא מעורר בזה את הנחש הקדמוני שהוא כוח הרע בעולם. ועל כן אמר לו 'השליכהו ארצה', ומיד כאשר עשה זאת 'וישליכהו ארצה ויהי לנחש', רמז לו בזה שאם ישליך את המטה הרומז על התורה, כלומר שירפה מלימוד התורה, הרי יגביר עליו את כוח הרע אשר מקטרג עליו בעולם העליון.

החובה התמידית לשוב ללימוד התורה

לאחר מכן אמר לו 'שלח ידך ואחוז בזנבו', בזה רמז לו, שאפילו אם כבר עזב את התורה, מכל מקום אם יחזור וישלח ידו ויחזיק בו, ואפילו בזנבו בלבד, כלומר יתחזק ויתגבר על יצרו הרע ללמוד תורה יותר מהרגלו אף במעט, בזה יזכה ויבוא ללמוד ולהתחזק הרבה. ועל כך סיים הפסוק: 'וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכף', להורות שכאשר האדם שב וניחם על חטאתו ולומד את התורה, הנחש המקטרג נהפך לבחינת מטה' אלוקים חיים ואין בו עוד כוח לקטרג ולהזיק לאותו אדם.

שמונת הצדיק במעלה הביר

וְגַם הִנֵּה הוּא יֵצֵא לְקִרְאָתְךָ וְרָאָךְ וְשִׁמַּח בְּלָבוֹ (שמות ד, יד)

תכלית מעשי הצדיקים - לקדש שמו יתברך

כל מעשי הצדיקים מכוונים לתכלית אחת: לעשות נחת רוח ליוצרים, ולקדש שמו יתברך בעולם. משום כך, לעולם נראה כי

לקחת עמו את המטה. כי הנה צורת המטה רומזת לאות ו"ו, אשר כאמור היא רמז לתורה, אשר בעבורה נגאלו ישראל ממצרים. ועליו אמר לו 'אשר תעשה בו את האותות' - כלומר, צירופי האותיות השונים של מילוי אות ו"ו, שכולם רומזים באופנים שונים לתורה הקדושה, ואלו הן:

צירופי אות ו' רומזים לעניני התורה

ו"ו בגימטריא כ"ב (22), כנגד עשרים ושתים אותיות התורה. ו' הן שישה סדרי משנה. ו"ו בגימטריא י"ב (12), כנגד שנים עשר שבטי ישראל ההוגים בתורה, וזא"ו בגימטריא 'אחד' (13) - הוא ה' אחד נותן התורה, אשר התורה יחידתו. כל הצירופים יחד - ו' ו"ו ו"ו וא"ו, עולים בגימטריא ג"ן (53), כנגד נ"ג פרשיות התורה. וכל אלו יחד עלו לפני ה' יתברך בעת גאולת ישראל ועודרו את זכותם להיגאל.

שתי הסיבות לקיצור הגלות

וַיֵּאמֶן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פֶקֶד ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת עֲנִיָּם (שמות ד, לא)

קיצור השבוע ארבע מאות שנה

בגזירת בין הבתרים גזר הקדוש ברוך הוא על בני ישראל שיהיו בשעבוד ארבע מאות שנה, אולם מאחר שהמצרים הכבידו עליהם את העול יותר מדי (עיין שמות רבה ל, טו), והיו משעבדים אותם ביום ובלילה (שם יח, ט), זאת ועוד, בני ישראל עמדו באמונתם ושמרו ברית קודש כראוי (עיין ויקרא רבה לב, ה), לפיכך נהפך להם השם מדין לרחמים.

איך בקיצור הגלות סתירה להוות האמת

בכך מבאר רבינו זיע"א (פיתוחי חותם, שמות) את דברי משה לבני ישראל 'כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את ענינם'. הכוונה בזה, שמשם רבינו עליו השלום בא לבני ישראל ואמר להם טעם חישת הקץ, שאף על פי שגזר הקדוש ברוך הוא ארבע מאות שנות גלות במצרים, עכשיו התבטלה הגזירה, ואין זה נקרא חס ושלום חוזר בדיבורו, שלעולם חותמו אמת, אלא שגזירתו תלויה במעשי ודרכי בני האדם, ומאחר ששמרו על אמונתם הגדולה בו יתברך ומסרו נפשם על קדושת ברית קודש, וכמו כן סבלו מאוד משעבוד המצרים בקושי העבודה ביום ובלילה, לכן משתי סיבות אלו ראוי לקרב להם את הקץ.

שני הטעמים לקידוש הגאולה

ועל כך אמר הכתוב: וַיֵּאמֶן הָעָם - כי הגיע הקץ, שהבינו שראוי לקרב את זמן הגאולה מהסיבות הנזכרות. ואמר וַיִּשְׁמְעוּ - לשון הבנה, שהבינו 'כי פקד ה' את בני ישראל', מאחר שנשארו דבקים בהיותם 'בני ישראל שומרי הברית, וכי ראה את ענינם' - את עול שיעבוד המצרים עליהם יותר מדי. מצד שני הטעמים הללו האמינו שמה שאמר להם משה רבינו 'אהיה אשר אהיה' הוא אמת לאמיתה, שכך היא ההנהגה העליונה עם בני האדם.

מידותיהם הטובות של הצדיקים ניכרות למרחוק. כי מאחר ואין בהם כל חשיבות ורצון עצמי, וכל מגמתם למען אחרים ולמען בוראם, אינם חוששים לכבודם ולהנאתם, ואין נעימות בעולם מאשר לעמוד במחיצתם.

רצון הצדיקים במעלות האחרים

דבר זה - כותב רבינו זיע"א (מעגלי צדק, אות י"ד) - הודיעו הקדוש ברוך הוא כאן למשה רבינו עליו השלום. כי מאחר וכל רצון הצדיקים הוא לעבוד את ה', ואין להם כל פנייה אחרת, אינם מקפידים כלל אם זכה אדם אחר למעלה גדולה משלהם, ולו יהיה אפילו שאותו אדם קטן מהם בדרגתו, וזכה למעלה נוראה ונפלאה מאוד. כי אחת היא להם מיהו העושה את המצוה, כל אימת שנעשית היא בסופו של דבר.

מטרת העבודה - עילוי השכינה

וכך בכל מעלה שמשיג האדם בעולם, אם ביראה, אם בקדושה, ואם בחכמה, הכל נועד למטרה אחת - לעילוי השכינה, ועל כן שמחים הצדיקים בזה גם אם לא זכו לכך בעצמם. וכן להיפך; אם נמצא אדם השונה את הצדיקים, אות הוא כי שונא חס ושלום את תיקון השכינה, ולכן אינו חפץ בו.

אבל הצדיק הרואה את חבירו שזכה למעלה גדולה ממנו לפני ה', בטוח כי לשכר זה זכה חבירו משום שטרח לפני ה' יותר ממנו, ולכן זיכהו הקדוש ברוך הוא למעלתו, וגדולה השמחה בליבו שמתוך כך יהיה בזה עילוי לשכינה, כי כל עילוי שנעשה לצדיק עושה עילוי בשכינה.

דבר זה נרמז במאמר הקדוש ברוך הוא למשה רבינו על אהרן אחיו: וְרָאָה וְשִׂמְחָה בְּלִבּוֹ. תִּבֶּת ב'לב' רומזת לשכינה הקדושה, כי תִּבֶּת ה'לב' הנכתבת במילוי כזה - ה"ה למ"ד ב"ת - עולה בגימטריא 'מלכות' (496), שהיא שכינת עוזנו.

רמזי התורה באות ו'

וְאֵת הַמִּטָּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ אֶת הָאֵתָה (שמות ד, יז)

תכלית יציאת מצרים - קבלת התורה

עיקר תכליתה של יציאת מצרים היה כדי להעבירם מהיות לעבדי פרעה - עבדים לעבדים, להיות עבדי ה', וזאת בקבלתם את התורה בהר סיני. וכך מפורש בכתוב (לעיל ג, יב): "בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת אֱלֹהֵימִי עַל הָהָר הַזֶּה".

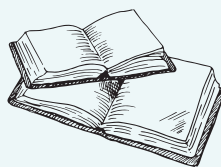
כללות התורה נרמזת בכפילויות אות ו'

רבינו זיע"א כותב (מעגלי צדק, אות ו"ו), כי כללות התורה הקדושה נרמזת באות ו"ו. כי אם נחשב בגימטריא ו"ו פעמים ו"ו (12 X 12 = 144), ונוסיף לזה את חשבון ו"ו פעמים ו"ו (22 X 22 = 484), נקבל עם הכולל את חשבון התיבות 'זו התורה' (629).

המטה רומז לאות ו'

לפי זה יש לפרש, כי משום כך הורה הקדוש ברוך הוא למשה

מעלת כתיבת חידושי תורה

בגמ': כי הא דרב יוסף בריה דר' יהושע בן לוי חלש ואיתנגיד, כי הדר אמר ליה אבוא מאי חזית, אמר ליה... ונשמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו (פסחים ג, א).

בגמרא מסופר שכשרב יוסף בנו של רבי יהושע בן לוי חלה והתעלף, ראה בעולם העליון שמכריזים 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו'. וכתב מהרש"א (ב"ב י: ח"א ד"ה שהיו אומרים), שיש לפרש הלשון 'תלמודו בידו' ולא אמרו 'ותלמודו בפיו', כי עיקר הלימוד ושנעשה בו רושם הוא הלימוד הבא מכתובת יד אשר על כן נקראו החכמים סופרים.

וכן כתב בשבט מוסר (פכ"ב), מה טוב ומה נעים כל חידוש שיחדש אדם בתורה אפילו חידוש קטן, להעלותו כרגע על הספר בדיו למען יעמוד ימים רבים שלא ישכחהו, כמו שראיתי בספר אחד בהקדמה שאדם שאינו כותב חידושי תורה בעבור שהוא קטן בעיניו עתיד ליתן דין וחשבון על זה, משום שאומרים לו בפנקס הסחורות כותב אדם מה שחייבים לו וחייב לאחרים אפילו עד חצי פרוטה, וכי חביב היה יותר בעיניך חצי פרוטה שכתבת אותה שלא לשכוח לאבדה, מחידוש של תורה אפילו שיהיה קטן. ונראה שזהו שאמרו חז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, ירצה תלמודו דייקא, שמביא בידו כל מה שלמד וחידש שלא שכחו, וכיצד, שכתבו, שע"י כך אינו נשכח אותו חידוש מן העולם, ומוליכו בידו במותו.

על טעם זה שכתב מהרש"א במעלת כתיבת חידושי תורה, לפי שעיקר הלימוד העושה רושם הוא הבא מכתובת יד, כתב בקב הישר (פנ"ג) רמז על מאמר רבי יהושע בן פרחיה (אבות פ"א מ"ו) 'קנה לך חבר', שרמז על הקולמוס [העשוי מקנה] שיהא לך חבר, שתכתוב מה שתחדש. ונאמר (שמות יז יד) 'זאת זכרון בספר', ואין זאת אלא תורה שנאמר (דברים ד מד) 'זאת התורה', שעל ידי כתיבת התורה הרי הוא זוכר אותה.

ובספר ברכת אברהם (מתלמיד הרב מבוטשאטש, ליקוטים דף יב). כתב, שבעל האשל אברהם מבוטשאטש אמר שהיה דואג, שכיון שבא לק"ק בוטשאטש

לא היו לו חברים ולא תלמידים, ונתיירא ממאמר חז"ל (תענית ז). על הפסוק (ירמיה ג לו) 'חרב אל הבדים' 'חרב על שונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בד בבד בתורה, ולא עוד אלא שמתפשין, ולא עוד אלא שחוטאין ר"ל. עד שמצא בשל"ה הק' [אינו נמצא בשל"ה לפנינו, אלא בקב הישר הנזכר] שפירש המשנה 'וקנה לך חבר' דהיינו העט סופר שנקראת 'קנה' תהיה לו כחבר, וכל מה שתחדש תכתוב.

והיעב"ץ במגדל עוז (בית מידות עליית הכתיבה, עמ' קנא) כתב עוד, שכל דבר חכמה ובינה, גם אם קנה מציאות במחשבת הלב וציור בשכל ובהבל הדיבור, ובדאי עושה רושם גדול גם בעליונים ובוקע רקיעים, מכל מקום עדיין לא יצא לאור העולם להיחשב מציאות עצמית חזקה מאוד, עד שנכתב בספר, כי על ידי כך נבראים עולמות חדשים כמו שכתבו בספרים הקדושים.

ובספר חסידים (ס' תקל) כתב, שכל מי שגילה לו הקב"ה דבר חידוש והיה יכול לכותבו ולא כתבו, הרי הוא כגוזל בכך את מי שגילה לו, כיון שלא גילה לו הקב"ה חידוש זה אלא כדי שיעלהו על הכתב וילמדו לאחרים. והחיד"א בהגותו לספר חסידים הביא בשם פירוש רבינו אפרים על התורה פרשת תשא, שכתב משם רבינו אלעזר מגרמזא, שכל מי שמגלים לו רזי תורה מן השמים ואינו כותבם עתיד ליתן את הדין.

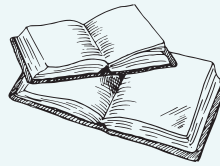
דין יום טוב שני של גלויות בבן ארץ ישראל הנמצא בהו"ל

בגמ': א"ל רב ספרא לרבי אבא, כגון אנן, דידעינן בקביעא דירחא ביישוב לא עבידנא מפני שינוי המחלוקת, במדבר מאי, א"ל הכי אמר רב אמאי ביישוב – אסור, במדבר – מותר (פסחים נא, ב).

בגמרא מובא שרב ספרא שאל את רבי אבא מה דינו של הירודע מתי נקבע ראש חודש, ונוהגים במקומו לשמור רק יום טוב אחד, והגיע למקום שבו נוהגים ב' ימים טובים של גלויות, אם צריך לנהוג כמנהגם או כמנהג מקומו. והשיבו שבמקום ישוב אסור לו לעשות מלאכה, אבל במדבר מותר לעשות מלאכה ביום טוב שני אם דעתו לחזור.

וביארנו התוספות (ד"ה כגון) שאין הכוונה שבמקומו היו יודעים סוד העיבור וחשבון המולדות מתי צריך לקבוע ראש חודש, שהרי דבר זה ידוע בכל המקומות בזמנינו, אלא שבמקומו היו מגיעים שלוחי בית דין בזמן שהיו מקדשים על פי הראייה, והיו מודיעים שקבעו ראש חודש, ולכן נהגו בו רק יום אחד ביום טוב, והגידון הוא אם ההולך ממקום שנוהגים בו יום טוב אחד משום ששלוחי בית דין היו מגיעים שם [כגון ארץ ישראל בזמנינו] למקום שנוהגים בו שני ימים טובים של גלויות משום

טוב שני, ומסיים 'וכן אני נוטה, אלא שאני מתירא לשנות מנהג הנהוג מקדמת דנא'.

חומר מנהג יום טוב שני של גלויות

בגמ': רב נתן בר אסיה אזל מבי רב לפומבדיתא ב"ט שני של עצרת, שמתיה רב יוסף, א"ל אביי ולגנדיה מר נגיד, א"ל עדיפא עבדי ליה, דבמערבא מימנו אנגידא דבר בי רב ולא מימנו (פסחים נב, א).

בגמרא מבואר, שמי שמזלזל ביום טוב שני של גלויות מנדים אותו, ואם הוא צורבא מדרבנן אין מנדים אלא מלקים אותו. וכתב בארחות חיים (דיני ע"פ ושאר ימים טובים ס' ה), שאף בני ארץ ישראל שבאו לחוץ לארץ אסורים לעשות מלאכה בישוב, ואפילו דעתם לחזור, ורק מחוץ לישוב מותר, וכן פסק בשו"ע (או"ח ס' תצו ס"ג). ודנו הפוסקים אם בן ארץ ישראל שעשה מלאכה בחוץ לארץ מנדים אותו, או שמא אין לו אלא איסור לעשות מלאכה בחוץ לארץ, אך לנדות אין מנדים אלא בן חו"ל שעשה מלאכה בחו"ל.

בשו"ת מב"ט (ח"ג ס' קמט, הובא במגן אברהם שם סק"ז בקצרה) נשאל בדבר מעשה שהיה בעם הארץ שהלך מצפת לדמשק, ובליל יום טוב שני של גלויות לקח הכינור בידו וניגן, והיה שם אחד שגער בו משום שנותנים עליו חומרי מקום שהלך לשם, והיה מי שהחמיר והיה רוצה לנדותו.

והשיב שאינו חייב נידוי, שדווקא לבני חוץ לארץ מנדים למי שמזלזל ביר"ט שני של גלויות, אבל לא למי שבא מארץ ישראל ודעתו לחזור, שאף על פי שאסור לו לעשות מלאכה בישוב שבחוצה לארץ, לפי שהוא מנהג גדול שפשט בכל הגולה כולה ואין לפרוץ בו, אף על פי כן לענין נידוי לא החמירו לנדות למי שמזלזל ביר"ט אלא לדרים בחו"ל, ולא למי שהוא ממקום ההיתר אלא שאסורו שלא יעשה בישובם אפילו כשדעתו לחזור. והוסיף עוד טעם שאין לנדותו משום שהיה עם הארץ ולא ידע שאסור לו לעשות מלאכה בחו"ל, והשווה אין מנדים אותו אלא מודיעים לו שהוא אסור.

אך באליה רבה (שם סק"ה) כתב שמדברי

הראוי לו, וזה ג"כ הטעם ששורה קדושה עליונה בחו"ל ביר"ט שני של גלויות, ולכן גם בני ארץ ישראל הבאים לחו"ל חייבים בקדושת היום, אפילו שדעתם לחזור, וכן מוכח בזהר הקדוש.

ועל פי זה יש בני ארץ ישראל שנוהגים בחוץ לארץ יום טוב שני ככל קדושת היום, דהיינו שעושים קידוש ומתפללים תפילות החג וקוראים הלל בברכה, וכדומה. והאבני נזר (שו"ת, או"ח השמטות לס' תכד אות כט) כתב 'ידעתי שכל העולם הבאים מא"י לחו"ל עושים בהיפוך שמתפללים תפילת חול, ולפי עניות דעתי, העיקר כשלשה עמודי עולם הר"ף הרמב"ם והרא"ש שכתבת'. וכך כתב בעל הארץ צבי (שו"ת, ח"א ס' מב), והוסיף, שמנהג העולם אינו כן, אלא שאין עושים מלאכה בפרהסיא, אבל אינם נוהגים לעצמם דיני יום טוב לענין תפילות וקידוש. אולם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך במנחת שלמה (שו"ת, ח"א ס' יט) כתב 'כמו שכתבו גם הם, כך מקובל בכל העולם שבן ארץ ישראל בחוץ לארץ ביום טוב שני, מתפלל תפילת חול, וכך נהג עוד מימי הגאונים'.

וכל זה לגבי מלאכות ותפילות, אבל לענין הנחת תפילין ביום טוב שני בחוץ לארץ, אנשים מחמירים להניח לפי כל הדעות. אולם גם לענין זה כתב במנחת אלעזר (שו"ת, ח"ג ס' נט) שידוע שהגאון בעל התניא היה מקפיד על בן ארץ ישראל שנמצא בחוץ לארץ שמניח תפילין ביום

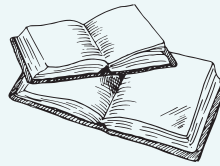
ששלוחי בית דין לא היו מגיעים שם [כגון חו"ל בזמנינו], אם צריך לנהוג כמנהגם.

וכתב בקובץ תשובות (ח"ג ס' צז) שממה שנשאו ונתנו בסוגייתנו בנידון זה משום דיני חומרי מקום שהלך לשם [וכמפורש במהר"ם חלאווה בסוגייתנו (ד"ה כגון אנא)], מוכח שדיני יום טוב שני של גלויות אינם תלויים בכך שנמצא במקום ששלוחי בית דין לא היו מגיעים שם, שהרי אם היה כן, היה צריך להיות שבן ארץ ישראל הנמצא במקום ששלוחי בית דין לא הגיעו שם, יתחייב מעיקר הדין לנהוג יום טוב שני של גלויות, שהרי הגיע למקום שלא היו השלוחים מגיעים. וכתב שצריך לומר שכיון שהוא בא ממקום שנוהגים יום אחד ועדיין לא הגיע לישוב, ומכיון שאנו בקיאים בקביעות החודש, נשארים עליו עדיין דיני המקום שיצא משם, כל עוד שלא הגיע לישוב של יהודים, ורק אם נתיישבו שם יהודים חל עליו דין חוץ לארץ ונהג ב' ימים.

דעת השולחן ערוך הרב

אכן בשו"ע הרב (מהדורה תניינא ס' א ס"ח) כתב שטעם חיוב בן ארץ ישראל ביום טוב שני כשהגיע לחוץ לארץ, אינו משום חומרי מקום שהלך לשם, אלא משום שהמקום גורם, וכתב שעת רצון שלמעלה ויחודים עליונים שבק"ש ותפילה וקדושת שבת ויר"ט, הוא למעלה מגדר המקום והזמן, רק מאיר למטה לכל מקום ומקום זמנו

מהרש"ל אין נראה כן, שכתב בים של שלמה (חולין פ"ח סי' נג) על דברי הארחות חיים הנזכרים, שאסור לבן ארץ ישראל לעשות מלאכה בחו"ל ביום טוב שני, שמה מאוד יפה כיון, וחלילה להקל לעשות חול במקום שנוהגים רבים קודש, ואין לך חציפות ואפקירותא גדולה מזו, וראוי לנדותו, שמזלזל ביום טוב שני, והרואים גם כן יבואו להקל, ויאמרו חול גמור הוא, ואין בו אלא מנהג אבותינו לחוד, ובסתר יחללוהו. והביא מהרש"ל מעשה שהיה באחד מן התלמידים מארצנו שהלך לארץ ישראל, וקבע שם דירתו, ואחר כמה שנים בא בסחורה למדינתו, ודעתו היה לחזור, ונהג חול ב"ט שני, וגערו בו, ושחק עליהם, ונפטר במיתה משונה, ולא זכה לחזור לארץ ישראל, רחמנא לצלן.

בענינים הנוגעים ל"מסירות נפש" צריך צעקה

בגמ': מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו (שמות ז-כח) ובאו ועלו בביתך וגו' ובתנור וכו' במשארותיך, אימתי משארות מצויות אצל תנור היו אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה. (פסחים נג, ב).

האדמו"ר רבי משה יחיאל מאזרוב ז"ע נשא פעם דברים ב"כנס הקדמה לכנסיה הגדולה", כשהציבור ברובו היו רבנים וראשי ישיבות שהתכנסו לצורך השעה – הבהרת תפקיד ה"כנסיה הגדולה" שבירושלים.

הוא פתח אז בפסוק מפרשת וארא הנאמר בתפילתו של משה רבינו ע"ה במכת הצפרדעים: "ויצעק" משה אל ה', ושאל: מדוע לפני כן שאל משה את פרעה: למתי "אעתיר" (שמות ח, ה), וגם פרעה אמר: "העתיר" אל ה' (שם פסוק ד'), ואילו למעשה התפילה עצמה מכונה בכתוב בלשון "צעקה", ולא בלשון "עתירה"!

אמנם מצינו בגמרא (פסחים נג, ב) כי חנניה מישאל ועזריה נשאו קל וחומר בעצמם מן הצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו

שרבי מפזרן חוזר וסודרן על הכוס כדי להוציא בניו ובני ביתו (פסחים נד, א). נחלקו הראשונים בדין נשים בהבדלה, אם חייבות הן בה כמו שחייבות בקידוש היום, או פטורות הן ממנה כמו שפטורות מכל מצוות עשה שהזמן גרמא.

וכתבו החינוך (מצוה לא) והמאירי (ברכות כ: ד"ה נתגלגל) והמגיד משנה (שבת פכ"ט ה"א) שלדעת הראשונים הסוברים שחייב הבדלה הוא מן התורה משום שנאמר (שמות כ ח) 'זכור את יום השבת לקדשו', והזכירה היא בין בכניסתו ובין ביציאתו, ודאי נשים חייבות בהבדלה מן התורה כדרך שהן חייבות בקידוש היום מן התורה מפני שהוקש זכור לשמור (ברכות כ:). וכתב בשו"ע הרב (סי' רצו סי"ט) שלפי דעה זו צריכות הנשים להבדיל גם בתפילה וגם על הכוס כמו שהיתה עיקר התקנה אצל האנשים.

ולדעת הסוברים שהבדלה אינה אלא מדרבנן ומצוות זכירת השבת מדאורייתא אינה אלא בכניסת השבת [ותוספות רבינו יהודה (ברכות כ: ד"ה נשים חייבות בשם ר"ת), שבלי הלקט (סי' קל), וארחות חיים הל' הבדלה סי' יח)], נחלקו הראשונים אם נשים חייבות בהבדלה אם לאו. בארחות חיים (שם) כתב לפי דעה זו, שכיון שהבדלה אין לה ענין לשמירת השבת אלא דבר בפני עצמו היא שתיקנו חכמים להבדיל בין הקודש ובין החול, אין להקיש

(שם ז, כח): ובאו ועלו וגו' ובתנור, אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה. ובפרק שירה אכן מבואר כי שירת הצפרדעים היא "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" – פסוק של קידוש השם.

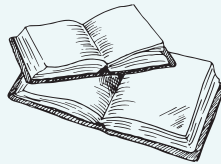
אמור מעתה, כי רצה משה רבינו ע"ה ללמד לדורות, שבענינים הנוגעים ל"מסירות נפש" צריך צעקה... ולכן הגם כי דיבר עם פרעה על תפילה בלשון "עתירה", היה זה על "חיצוניות" מכת הצפרדעים, אולם כיון שה"פנימיות" של המכה היתה מסירות נפש – התפלל משה רבינו ע"ה בסופו של דבר בלשון "צעקה"...

סיים האדמו"ר מאזרוב ז"ע ואמר: "ללמדנו בא, שכיום אין השעה כשורה לומר "דרשות"... כעת צריך "צעקה"... כעת צריך "מסירות נפש"... כשפורצת שריפה אין מכריזים בשופי "הבה נכבה" אלא צועקים: "הצילו"... זה המצב כעת, וזו חובת השעה... התאספנו למען כבוד שמים, צריך לזה מסירות נפש, ויעזור השי"ת שנצליח לקדש שם שמים בכל מעשינו..."

(ליקוטי אב - הגש"פ עמ' ריא)

חייב נשים בהבדלה ואם יבדילו כשהאנשים יצאו ידי חובה

בגמ': אמר רבי יצחק בר אבדימי אע"פ

ומכל מקום כדי לחוש לדעת הפוטרים ראו שישמענו הבדלה ממי שעדיין לא יצא ידי חובתו או ממי שמוציא גם אנשים אחרים שעדיין לא יצאו ידי חובתם, כיון שאם מי שכבר יצא ידי חובתו יבדיל שנית רק בשביל הנשים יש בזה ברכה לבטלה לדעת הפוסקים הפוטרים את הנשים מהבדלה. אך לעצמן יכולות הנשים להבדיל ושלא כדעת הרמ"א [שו"ע הרב (שם), חיי אדם (כלל ח ס"י יב)]. וכתב בערוך השולחן (שם ס"ה) שאע"פ שאם יכולות להבדיל לעצמן עדיף, מכל מקום אם אין יכולות להבדיל לעצמן מותר ומצוה לאיש להבדיל להן אע"פ שיצא כבר, כיון שכן דעת רוב הפוסקים שנשים חייבות בהבדלה. ובמשנ"ב (שם ס"ק לה) כתב, שלפי מה שכתב המגן אברהם (שם ס"ק ד) שנהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה, א"כ בלא כל הטעמים איך תבדיל בעצמה והלא אינה יכולה לשתות הכוס, וכן כתב בעל דרך החיים. אלא שכשאין לה ממי לצאת, אז בע"כ תבדיל לעצמה ותשתה כדי שלא לבטל מצות הבדלה.

עשיית מלאכה בערב שבת ובליל שישי

במשנה: וחכמים אומרים ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ובגליל לא היו עושין כל עיקר הלילה ב"ש אוסרים וב"ה מתירין עד הנץ (פסחים נה, א).

במשנה נתבאר חילוקי המנהגים באיסור עשיית מלאכה בערבי פסחים, ונתבאר שבמקומות שנהגו שלא לעשות מלאכה בכל יום י"ד ניסן, נחלקו בית שמאי ובית הלל לענין ליל אור לארבעה עשר, בית שמאי אוסרים אף בו לעשות מלאכה, ובית הלל מתירים עד הנץ החמה. מנידון זה למדו הפוסקים לענין ערב שבת, וכמו שיבואר.

כתב הכל בו (ס"א לא), מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי שבתות עושים, שלא לעשות אין עושים, ובכל מקום מן המנחה ולמעלה אין עושים, ובהמשך דבריו הביא בשם ה"ר יצחק ז"ל שכתב, שאותן הנשים שנהגו שלא לעשות מלאכה בערב שבת, אינו מנהג, ואם נהגו שלא לעשות מלאכה מן המנחה ולמעלה, הרי זה מנהג. וביאר באליה רבה (ס"י רנא סק"ג), שמה

עצמו מסוגייתנו שנשים חייבות בהבדלה, שהרי אשתו בכלל בני ביתו וכפידוש רש"י, ודחה דברי התוספות שכתבו שאשתו אינה בכלל בני ביתו. והחיד"א (יעיר און מע' ב אות ט) הביא דברי הפר"ח וסיעתו שכן כתב גם הריטב"א [וראה במכתב לחזקיהו להשדי חמד (ברכות כד.) שהביא מכמה מקומות שבני ביתו היינו אשתו].

והרמ"א (או"ח שם) כתב על דברי השו"ע, שעל כן לא יבדילו לעצמן רק ישמענו הבדלה מאנשים. וכתב המג"א (שם ס"ק יא) שהב"ח (ס"א ד"ה אבל) חולק על הרמ"א וכתב שאפילו למ"ד שנשים פטורות מהבדלה מכל מקום יכולות להבדיל לעצמן כמו בשופר ולולב שנהגו הנשים לברך, והמנהג שאפילו יש שם אנשים שיכולות לשימוע מפיהם מבדילות לעצמן. וביאור דעת הרמ"א שכתב שלא יבדילו הנשים לעצמן לדעת הפוטרים אותן מהבדלה, כתב המגן אברהם שבמצוה שיש בה עשיה יכולות לעשות ולברך אבל בדבר שאין בו אלא הברכה כגון כאן אין רשאות. והעיקר כהב"ח. והט"ז (שם סק"ז) תירץ דעת הרמ"א וכתב שדין שופר ולולב שונה, לפי שהחיוב באנשים הוא מדאורייתא ולכן יכולות הנשים לברך, אבל הבדלה שאף האנשים אין חייבים בה אלא מדרבנן, והיא מצות עשה שהזמן גרמא, לא יברכו עליה הנשים.

הכרעת הפוסקים למעשה

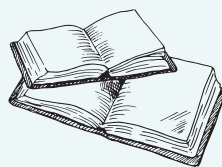
ולמעשה הכריעו הפוסקים שהעיקר כדעת הסוברים שהנשים חייבות בהבדלה,

בזה נשים לאנשים כדרך שהקישו אותם במצות השבת, אלא דין הבדלה ככל מצות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות מהן. אך בריטב"א (בסוגייתנו ד"ה וכיון) ובמאירי (שם) ובמגיד משנה (שם) כתבו שגם לדעה זו שהבדלה אינה אלא מדרבנן נשים חייבות בה, כיון שהיא מעין זכירת השבת וקדושתו שמזכירים הבדל בין קדושתו לחול, ולפיכך נשים חייבות בה מדברי סופרים כמו שחייבות בכל הדברים שתקנו חכמים בגלל קדושת השבת, שמעין דאורייתא תיקנו. ובשו"ע (או"ח ס"י רצו ס"ח) הביא ב' הדעות וכתב שנשים חייבות בהבדלה כשם שחייבות בקידוש, ויש מי שחולק.

ראיה מסוגייתנו אם נשים חייבות בהבדלה

והנה בסוגייתנו אמר רבי יצחק בר אבדימי שאף על פי שרבי היה מפזר ברכות ההבדלה, וכשראה אור היה מברך עליו מיד וכשמביאים לו בשמים לסוף שעה היה מברך עליהם, מכל מקום היה חוזר וסודרם על הכוס כדי להוציא בניו ובני ביתו. וכתב הריטב"א (ד"ה וכיון) שממה שאמר להוציא בניו ובני ביתו למדנו שנשים חייבות בהבדלה, שהרי בודאי אשתו בכלל בני ביתו, הרי שנשים חייבות בהבדלה. ובאמת נחלקו בזה רש"י (ברכות כד. ד"ה היה) ותוספות (שם ד"ה והתניא), לרש"י אשתו בכלל בני ביתו, והתוספות כתבו שאין נראה כן, שלא מצאנו שאשתו נקראת בני ביתו. ובפרי חדש (ליקוטים או"ח ס"י רצו) הוכיח מדעת

שכתב בתחילה שמקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בערבי שבתות אין עושים, כוונתו שנהגו שלא לעשות מלאכה בערב שבת כלל, אפילו בשחרית, וטעם המנהג כדי שיהיו פנויים לעסוק בצרכי שבת, ומנהג זה חשוב מנהג לאסור. אך לדעת ר"י שהביא בסוף דבריו אין זה חשוב מנהג, וכן דעת הר"ן (לעיל נ: סוף ד"ה גמרא), שאף שנהגו לאו כלום הוא, ואין צריך התרת נדרים כדי שלא לנהוג בו. ולמעשה כתב בכף החיים (שם סק"ו) שמי שנהג שלא לעשות משחרית ורוצה לחזור מאיזה סיבה, צריך התרה כדי לצאת דעת המחמירים.

ובספר חסידים (ס' קכב) כתב, מעשה באשה אחת שהיתה טוה בערב שבת, ולא היתה עוסקת בצרכי שבת כראוי, ומתה, ראה אחד בחלום שהיו שורפים עיניה וידיה בנעורת של פשתן, שאל למה דינה בכך, השיבו לו מפני שהיתה עוסקת בערב שבת בפשתן, ולא היתה עוסקת בצרכי שבת. והביאו בכנסת הגדולה (ס' רנא הגה"ט), וכתב שאף על פי שאיסור המלאכה בערב שבת הוא מן המנחה ולמעלה, היינו במי

הנשים שנהגו שלא לעשות מלאכה בכל יום השישי, מותרות לעשות מלאכה בלילה, כמו שסוברים בית הלל לענין ערבי פסחים, שאף במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה כל היום, הלילה מותר בעשיית מלאכה, והלכה כבית הלל.

שכבר הכין צרכי שבת, אבל האשה הזו לא הכינה צרכי שבת כתקנם כיון שהיתה עסוקה במלאכתה, ולכן נענשה אף על המלאכה שהיתה עושה קודם חצות. וכתב בעדות ביעקב (די בוטון, ליקוטים ס' צא), שמסוגייתנו יש ללמוד שגם

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

בכה מתחילים את היום!

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית • אור החיים הקי יומי • פניני אביר יעקב • זוהר יומי • פניני הדף היומי • זיכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

הרה"ק רבי אברהם חיים מזלאטשוב זי"ע בעל אורח לחיים כ"ו טבת תקע"ו

פנחס ז"ל שהוא היה חותנו הראשון.

הסיבה שהיה נותן סגולות לצדיקים ישועה

מסופר, על הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זצ"ל ששאל לבעל האורח לחיים מזלאטשוב זצ"ל, מדוע דרכו לתת סגולות לצדיקים ישועה, והשיב לו עפ"י מאמרם ז"ל (ויק"ר י, ה) שתפלה עושה מחצה, לכן הוא נותן סגולה על חציה השני.

אמר לו המהרצ"ה אנו מתפללים יותר מהמבוקש עד שאנו נענין כל המבוקש, ואין אנו צריכים לסגולה.

(דברי ישראל - פר' ויקהל)

סיוע מהשמים למעלה מודד הטבע

והרה"ק בעל 'אורח לחיים' זיע"א כתב (פרשת ויחי): ולפיכך צריך אדם תיכף להשגיח על מעשיו בכל יום, ולהתחרט עליהם תיכף, ולזהר בכל כחו שלא ישוב עוד לכסלה, ולבקש רחמים מאת השם יתברך שישמור אותו, והבא לטהר מסייעין לו, ומודיעין לו, ומזכירין אותו בעת שיתבודד לפשפש במעשיו, אף שאינו מן הטבע, שיזכור מחשבותיו וראיותיו ודיבוריו, שבכל יום מזכירין אותו מן השמים, ומודיעין לו מה שפגם במחשבה ובדיבור ובמעשה כדי שישוב, כי לא ימנע טוב להולכים בתמים (תהלים פד יב), ומשמרין אותו להבא, אם חפץ להיות נזהר. (ספיר ויהלום וישב ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פורמאן שליט"א)

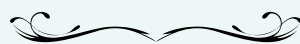
הרה"ק רבי אברהם חיים מזלאטשוב זי"ע נולד לאביו רבי גדליה מזאלקאווא (בהרב רבי בנימין וואלף) שהיה מתלמידי המגיד ממעזריטש.

הוא היה חתן הגה"ק בעל ההפלאה, ובזו"ש חתן רבי יששכר דוב בער מזלאטשוב. למד אצל המגיד ממעזריטש, המגיד מזלאטשוב, ורבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע. הוא היה רב בזבורוב, ולאחר הסתלקות חותנו מילא את מקומו בזלאטשוב.

ספריו: אורח לחיים עה"ת, פרי חיים על אבות והגש"פ.

רבים מגדולי וצדיקי הדור נתנו הסכמה על ספרו אורח לחיים: הגה"ק בעל קדו"ל מברדיטשוב, החוזה מלובלין, המגיד מקאזניץ, רבי מענדיל מרימאנוב, בעל באמ"ח, אפטער רב, ר"מ מקרעמניץ, בעל ישועות יעקב מלבווב, הג' בעל יד אפרים, רא"י מסאדיגורא. נסתלק כ"ו טבת תקע"ו.

הוא לא השאיר אחריו צאצאים, ובנו חורגו רבי יוסף עזריאל ביליג אב"ד גוליגור הדפיס את ספרו. הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות מבראד [שהיה ש"ב] כותב עליו בהסכמתו לספרו: "והיה אדם גדול בתורה ובחסידות, והיה שוהה בתפילתו כמעט רובו של יום, ועסקן גדול בצדקות וגמ"ח, ורבים השיב מעוון, והיה יודע בתעלומות חכמה וסתרי תורה, והרבה קיבל מרבו הגאון החסיד המפורסם מו"ה שמעלקא ז"ל ואחיו מחו' הגאון המפורסם מו"ה

הגאון רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל כ"ז טבת תשנ"ח

אחד, והתחילו לדבר בדברי תורה. באמצע השיחה שאל אותו הגר"פ היכן המקור שצריך לישב בברכת המזון, הראש ישיבה סימן בידו שיגיד. אמר לו הגר"פ כתיב בתורה "ואכלת ושבעת" וברכת – שבעת נטריקון "שב עת". צחק הראש ישיבה ושאל מי אמר רמז זה, ענה לו הגר"פ "רבי משה אלברט". צחק ראש הישיבה ואמר לו, ידעתי שזה "עפעס א חסיד"שע תורה".

אמר לו הגר"פ כן, זהו תוספות במסכת ברכות (דף נא: ד"ה והלכתא בכולהו) וזה לשונם: "לפי שברכת המזון דאורייתא החמירו בה להיות יושב ומברך... והוא נטריקון "ואכלת ושבעת" שב – עת וברכת – לברכת המזון, מפי רבי משה אלברט" עכ"ל.

ניצוצי אש פנחס (עמ' צו)

מה היתה מידת נעלו של המן הרשע

בפורים שאלו את הגאון רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל אב"ד מאנטריאל מה היתה מדת הנעלים של המן הרשע, וענה בגאונות תוך כדי דיבור ע"פ דברי התוס' בד' מקומות [מסכת שבת דף צב. (ד"ה אישתכח), עירובין דף מח. (ד"ה גופו), חגיגה דף יא. (ד"ה ברום), בבא בתרא דף ק: (ד"ה והכוכין)], שכולם הביאו דברי התרגום שני (אסתר ט, יד) שהמן ועשר בניו נתלו על העץ וכל אחד מהם היה שלשה אמות וקטועי ראש נתלו, דסתם אדם בינוני גבוה ג' אמות וחצי עם הראש, ובלי הראש גובהו ג' אמות. ולפי זה יוצא שהמן גובהו כאדם בינוני והיינו שלוש אמות וחצי.

והנה איתא בעירובין מב. א"ר נחמן אמר שמואל היה מהלך ואינו יודע תחום שבת, מהלך אלפיים פסיעות בינונית, ומפורש במגן אברהם (סי' שצ"ז סק"א) דמדת הרגל של אדם בינוני הוא חצי אמה, ומביא המגן אברהם בשם מהר"ו דחצי אמה היינו הרגל עם הנעל.

ולפי זה יוצא שכיון שהמן הרשע היה אורכו כאדם בינוני, היה מדת נעלו חצי אמה, והוא הפלא ופלא.

ניצוצי אש פנחס (עמ' קפד)

נולד בעיירה דוקלא בשנת תרע"ב לאביו הרה"ג רבי חיים חתנו של הראב"ד הגאון רב דוד צבי זהמן זצ"ל. למד אצל סבו, ואח"כ נעשה לתלמידו המובהק וחביבו של הגאון האדיר רבי מאיר שפירא זצ"ל מלובלין. רבו העיד עליו, כבר אז שהוא יודע 2,200 דפי גמרא בעל פה.

בגיל בר מצוה הדפיס את ספרו הראשון "פרי פנחס", ואח"כ החל לערוך את הירחון התורני "אהל תורה" ובו חידושי תורה מתלמיד החכמים שבדור. לאחר פטירת הרב שפירא נעשה רב פנחס הבוחן לתלמידים החדשים שבאו בשער ישיבת יח"ל.

בזמן השואה הצליח בחסדי ה' להמלט ממחנה ריכוז, ואח"כ הצליח לגנוב את הגבול מהשטח הסובייטי לליטא, משם נסע דרך סיביר לקובה וגורש לשנחאי.

בשנת תש"א הגיע לקנדה, ואת פרשת תלאתיו תיאר בספר זכרונות שהוציא בשנת תש"ה. בקנדה נתקבל כמרא דאתרא בקהילת "עדת ישורון" במונטריאול וראש ישיבת "מרכז התורה". אחד כך נעשה ליו"ד ועד הרבנים והגאב"ד דמונטריאל קנדה, והרב הראש למדינת קנדה.

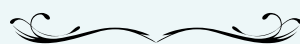
הרב הירשפרונג היה משיירי כנסת הגדולה של גאוני פולין, והיה נחשב לאחד הבקאים הגדולים ביותר בדורנו בש"ס ופוסקים השגורים על לשונו בעל פה, וזאת בנוסף לחריפותו הרבה שהתבטא בשעוריו העמוקים ובחידושי תורה שלו, עם זאת, הרי היה עניו ולא מחזיק טיבותא לנפשיה. רודף שלום, בעל חסד, ועוסק בצרכי ציבור באמונה.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום כ"ז טבת תשנ"ח.

מפי רבי משה אלברט

ואַכְלֶת וְשִׁבְעַת וּבִרְכַּת (דברים ה, י).

פעם אחת בעת שהיה הגה"צ רבי פינחס הירשפרונג אב"ד מונטריאול-קנדה סועד בסעודת חתונה, ניגש אליו ראש ישיבה

הגה"ק המקובל חכם אברהם ענתבי זצ"ל

בעל 'פני הבית'

כ"ח טבת תרי"ח

אברהם ענתבי ענה כי נמצא איתם רב המנונא סבא, שמשלים את המניין. כעבור שעה קלה, בל"ח בטבת בשנת תרי"ח, נלקח לבית עולמו, ונקבר בארם צובא במערת הצדיקים.

העני יצא מבית הרב שמח וטוב לב

סוחר פלוני מהעיר חאלב שבסוריה הלוח סך של שלש מאות מטבעות לעני, כשהם קובעים ביניהם את זמן הפרעון. ואולם, כאשר הגיע זמן הפרעון לא היה לעני מעות כדי להחזיר, והוא לא החזיר את ההלוואה שקבל. משכך, תבע המלוה הסוחר את הלווה העני לפני בית דין לדין תורה. שמעו הדיינים את שני הצדדים, וכמובן חייבו את העני הלווה לשלם מיד, או שיאחר את זמן הפרעון, רק בתנאי שהמלוה יסכים לדחות את זמן הפרעון.

משנסתיים הדין תורה יצא העני בפחי נפש אל הרחוב, כשהוא בוכה בדמעות שלישי על מצבו הקשה, שכן היה מטפל בילדים קטנים, ואין בידו כדי לפרוע את החוב. בלכתו ברחוב פגש את הגאון רבי אברהם ענתבי זצ"ל אב בית הדין בחאלב, וכראותו את הרב סיפר לו את כל הענין כשהוא גם מספר לו אודות מצבו הקשה, עד שעתה הוא משעבד ממש לאותה הלוואה ואינו יודע אנה הוא בא. שמע הרב את הדברים ואמר לעני כי יכנס אליו לביתו למחרת היום.

למחרת בבוקר, לאחר תפילת שחרית הלך רבי אברהם ענתבי לבקר את אותו סוחר מלוה. הרב נקש בדלת, ואז נגשה המשרתת כדי לפתוח את הדלת, ומה נדהמה לראות את ראש הרבנים הנערץ ניצב ליד הפתח במפתיע, ועוד בשעה כה מוקדמת. תיכף ומיד נחפזה לרוץ ממקומה ולהודיע לבעל הבית כי הנה הרב הנערץ הגיע לביתו.

מששמע מכך הסוחר הגדול רץ בשמחה כדי לקבל את פני הרב. הוא הכניסו הביתה וכיבדו בכבוד גדול, כשהוא מגיש לפניו מיני כבוד. ברם, הרב ישב בבית ולא פצה את פיו. ישב ושתק מבלי לדבר מילה. או אז חפץ הסוחר להיכנס בדיבור עם הרב ענתבי ואמר לו: "ביקור רבינו בבית שוה בעיני כאלף זהובים". מיד הפסיקו הרב ואמר לו: "אל תגזים בדבורך. מכיר אני היטב את הגוזמאות שמפריחים הסוחרים". הצטדק הסוחר ואמר: "באמת ובתמים אני מדבר, שכן הכבוד והעונג שהרב גרם לי בבקורו המפתיע, שהרי מעולם לא צפיתי ולא חלמתי עליו, שוים אצלי כאלף זהובים".

אז השיבו הרב בשאלה: "האמנם כן? האם אתה מדבר באמת ובתמים? אמור לי, האם באמת ביקורי שוה אצלך שלש מאות זהובים?" נענה הסוחר ואמר לרב: "מה השאלה? שלש מאות? אף

חכם אברהם ענתבי, המכונה גם רבי אברהם ענתבי הגדול, נולד בשנת תקכ"ה, בעיר חאלב (היא ארם צובא) שבסוריה. למד תורה מפי אביו, חכם יצחק ענתבי, שהיה מראשי החכמים והרבנים בדורו.

לאחר מותו של הרב הראשי של חאלב ואב בית הדין, חכם אליהו שמאע הלוי, במגפה הגדולה בשנת תקע"ד, נתמנה חכם אברהם ענתבי לכהן כרב הראשי וכאב בית הדין בעיר, ושימש בתפקיד זה במשך ארבעים שנה. בני עירו כינו אותו בתואר הכבוד 'ראש על ארץ רבה'.

במגפה הזו, נפטרו גם אחיו יהודה, ואשת אחיו. הזוג הותיר בן צעיר ורך בשנים - יהודה שבתאי רפאל ענתבי. דודו, חכם אברהם ענתבי אספו לביתו וגידלו כבנו.

בתקופתו נצטמצם הסחר דרך חאלב והמצב הכלכלי בממלכה העות'מאנית

התדרדר. עול המסים כבד, ורבו העניים. חכם אברהם ענתבי הרבה לעסוק בתשובותיו בחלוקת המסים, בסכסוכי מסחר, ובבעיות חברתיות אחרות, שנבעו מן המצב הכלכלי. החכם תיקן תקנות רבות לבני קהילתו, חלקן מופיעות בספרו 'מור ואהלות'.

בשנת תקפ"ב פקדה את חאלב רעידת אדמה, שהחריבה את העיר. כאלף מבני הקהילה היהודית נהרגו. והנותרים ברחו אל המדבר. במקום בתייהם שנהרסו, הקימו אוהלים וחנו במדבר. ספרו 'יושב אוהלים' - דרושים על התורה, נכתב בתקופה זו. בהעדרם של ספרים, כל מובאותיו נכתבו מתוך הזיכרון.

בשנת ת"ר החלה פרשת עלילת הדם בדמשק. בעקבות היעלמותם של נזיר נוצרי ומשרתו המוסלמי הואשמו דמויות מפתח בקהילה היהודית בדמשק בחטיפתם וברציחתם, לצורך שימוש בדמם לאפיית מצות. אחיינו חכם יעקב ענתבי שימש אז כרב קהילת דמשק, עונה בעינויים קשים ממוות ונאסר במשך כמה חודשים.

במהלך חייו כתב חיבורים רבים, רק חלקם נדפסו ובתוכם - שני ספרי 'פני הבית' אחד על הרשב"א והשני על הבית יוסף, 'מור ואהלות' - שו"ת, 'אהל ישרים', 'דרך חוקיך', 'חכמה ומוסר', 'פני אהל מועד' - דרושים לשבתות השנה, וספר 'חוקי הנשים' - פירוש על אבן העזר.

חכם אברהם ענתבי נודע גם בכתיבת פיוטים בלחנים של שירים ערביים. פיוטיו מושרים בכלל קהילות ישראל, וחלקם אף נכנסו למקבץ שירי הבקשות. מפיוטיו הידועים: 'אור צח ופשוט', 'אם חכם לבך בני'.

על ערש דווי, קרא את 'האידרא', וביקש מבנו חכם יצחק ענתבי לומר קדיש. בנו רמז לו כי הם רק תשעה ואין עשירי למניין. חכם

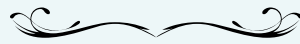

לאחר מכן הלך הרב לביתו, ובבוא העני לבית הרב כפי שהוזמן מיום האתמול, גילה לו הרב כי המלוה כבר מחל לו על החוב. אבל יחד עם זאת מני אז הדריך הרב את האיש העני כיצד לכלכל מעתה ואילך את הוצאות ביתו בתבונה. יצא אותו עני מבית הרב שמח וטוב לב, ומאותו היום ואילך, כלכל את אורח חייו בתבונה, וההצלחה האירה בביתו.

(חדות החיים ח"ח פרק לא)

יותר מאלף זהובים". או אז גילה הרב את אזניו ואמר לו: "הלא ידעת את מצבו של פלוני הלווה העני שתבעת אותו בדין. הרי המסכן הזה אין ביכלתו לפרוע את חובו. ועתה אם כבודי באמת יקר בעיניך, אבקש ממך שתחמול עליו ותמחל לו על כל החוב ויחשב לך הדבר לצדקה".

תיכף ומיד הוציא הסוחר המלוה את שטר החוב, וקרעו לגזרים לפני הרב. אז הרעיף הרב ענתבי ברכות לרוב על ראשו של הסוחר, ואכל ממיני המגדים שכבדו בעל הבית.

הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זי"ע בעל הישמה ישראל כ"ט טבת תר"ע

כצאן ללא רועה, אנו מתייעצים מי ישוב בראש, ענה להם רבה של לודז', "אין שום ספק כי מקומו ימלא בנו רבי ירחמיאל ישראל יצחק", והסכימו עמו כולם.

גם הוא כאביו נזדכך ביסורים קשים, עד אשר נצחו אראלים את המצוקים ועלה למרומים ביום ב' כ"ט טבת תר"ע.

יראת שמים של הצדיק תשפיע עליו בתורתו ותפלתו

פעם אחת אמר הרה"ק הישמה ישראל מאלכסנדר זצ"ל לחסיד אחד, בוא נא ואראך בדברי התוס' במסכת בבא בתרא (כא.) ד"ה כי מציון תצא תורה, וז"ל, לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה כדרשינן בספרי למען תלמד ליראה וגו' גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד לפי שה' עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו וה' רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה ה' גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה, וזהו כי מציון תצא תורה עכ"ל.

ולפליאה שלא נזכר בדברי התוס' שהיה רואה שעוסקים גם בתורה, אך הפירוש הוא שמקדושת המקום ומעבודת הכהנים, כשהיה רואה שהכהנים עוסקים במלאכת שמים ה' גם הוא מכוון לבו ליראת שמים, שכשהיה בביתו יעסוק בתורה ובתפילה כראוי, וזהו "למען תלמד ליראה את ה' אלקיך", ער זאל זיך דא אויס לערענען וויא אזוי אין דער היים מורא צו האבין פאר הש"ת. מאורן של ישראל (נספח לספר ישמה ישראל)

הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר נולד בשנת תרי"ג בעיר טורצ'ין, לאביו הרה"ק רבי יחיאל דנציגר אביו רבי יחיאל שהיה בעצמו ענק שבענקים, העניק לו מתורתו. ולקחו עמו לנסיעותיו לאדמו"ר מווארק. ופעם אחת בעת שלקחו אביו להרה"ק רבי יעקב ארי' מראדזמין אמר עליו האדמו"ר שעוד ירצו אחריו חסידים רבים מאחר ויש לו חן של יוסף הצדיק, ועוד התבטא עליו ואמר שיש לו נשמת האור החיים הק'. הגאון רבי יוסף יושע בער סולובצ'יק אמר עליו פעם שהוא מהלומדים הראשונים בפולין.

בעת ששהה הגאון רבי יעקב דוד הרידב"ז באלכסנדר נהג לבוא לפניו להתפלל עמו בסוגיות שונות בירושלמי, הרידב"ז שחיבר פרוש נרחב על הירושלמי ידע להעריך את ידיעותיו, ולפני שהרידב"ז נפרד ממנו שאלו הרידב"ז, רבי, מנין יודע אתה את

הירושלמי כל כך טוב, הרי אף פעם לא רואים אותך לומד, ענה הוא לרידב"ז בבדיחותא: "וכי מה רצית, שאגלה לך את הסוד, הרי אז גם אתה לא תלמד".

היה ידוע כבעל זכרון עצום, עד שהרבה מגדולי דורו התפעלו מכוח זכרונו. לאחר הסתלקות אביו זי"ע בשנת תרנ"ד, הכתירוהו החסידים תחת אביו.

ומסופר כי עם פטירת אביו ישבו ראשי החסידים, והתייעצו ביניהם מי ימלא את מקומו של האדמו"ר הזקן, היות ובין החסידים היו רבנים ידועים, ותוך כדי נכנס רבי אלי' חיים מיזל מי שהיה רבה של לודז', ושאל מה סיבת ההתכנסות, וענו לו, מאחר ונשארונו

עפר מציונו של האוה"ח דק'

סיפר הרה"ח בנש"ק ר' בעריש דמבינסקי: "בפולין היה נהוג כי הקברן היה עומד בקבר ואוחז את הנפטר בתכריכים ומניחו בקבר. הקברן שעשה כן לאדמו"ר הזקן מאלכסנדר זצ"ל לא הוציא את שנתו. כאשר נפטר הישמח ישראל מיאנו אנשי החברא קדישא לקברו, כי כל אחד פחד שמא יוזק. בעת עריכת ה"טהרה" היה בחדר גם דודי הגה"ח רבי חיים ברוך דמבינסקי אבד"ק טושין (בן אחותו של הישמח ישראל), וכאשר שמע שהחברא קדישא פוחדים לקבור את הרבי מאלכסנדר, ניגש אל הגוף הקדוש ואמר בהאי לישנא: כולם מפחדים מהקפדה ולא רוצים לקבור, ובכן האם לא נקבור אותכם, מחל לי על מעשי ואני אהיה הקברן.

בחדר הטהרה היו מונחים הרבה שקיות עם עפר מארץ ישראל שנהגו ליתן בקברי הנפטרים. כאשר יצאה הלוייה לעבר בית העלמין היה דוחק עצום ומהומה רבה, ומחמת הבהלה שכחו לקחת שקית מעפר ארץ ישראל. רבי חיים ברוך נכנס לבור בכדי לקבל את גופו הטהור של הרבי מאלכסנדר. כשלתע נזכר כי אין לו עפר ארץ

ישראל. הוא החל לצעוק: "ארץ ישראל ערד" (עפר ארץ ישראל). במצב שנוצר אי אפשר היה לזוז מחמת הדוחק והצפיפות, אבל הוא חשב שיעבירו את בקשתו מאחד לשני וישלחו מחדר הטהרה שקית עפר מיד ליד. בעודו עומד כך בחושך וממתין נדחף פתאום לעברו איש אחד מהעומדים סביב לקבר ונתן לו שקית ואמר לו: - הא לך עפר מקבר האור החיים הק'! הוא לקח את השקית הוציא ממנו חופן עפר, ושם במקומות הנצרכים ואת הייתר השאיר אצלו בכיס מעילו.

עם גמר הקבורה קרא הרב מטושין בקול רם: - היכן היהודי שנתן לי את שקית העפר? אף אחד לא ענה ולא ידע. לרבי חיים ברוך היה ברור שהאיש לא יכל לזוז מהמקום מחמת גודל הצפיפות והדוחק ויהי לפלא.

[ר' בעריש הוסיף לספר שר' חיים ברוך לקח את השקית עמו לטושין. וכאשר אמו נפטרה בשנת תרפ"א, שם בקברה חופן מהשקית, וכן כשאביו נפטר בשנת תרפ"ב שם גם בקברו חופן מהשקית. וכשנפטר מרן האדמו"ר בעל "התפארת שמואל" מאלכסנדר זצ"ל בשנת תרפ"ד, שמו מאותו עפר בקברו].

הגה"ק רבי משה שיק זי"ע

המהר"ם שיק
א' שבט תרל"ט

אמרם בשעת לימודו, והחת"ס נהנה מאוד, בראותו שתלמידו זוכר בדיוקנות את כל השיעורים שהיה מוסר בשיבה.

כאמור מהר"ם שיק שהיה מגדולי הדור בימיו, היה רב ביערגען במשך כ"ד שנים, והיה היתה עיירה קטנה. והגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל מקראקא, מתאונן במכתב אחד על אנשי הדור שאינם מכירים בכבודם של התלמידי חכמים, וכותב שם, שישנו גדול בתורה, מרא דכולא תלמודא, ר' משה ברעזווא [מהר"ם שיק] שיושב בכפר קטן יערגען, ומתאונן על שפלותם של אנשי הדור שאינם מכירים ומכבדים את גדולי הדור. אמנם אח"כ נתקבל מהר"ם שיק לכהן כאב"ד דק"ק חוסט שהיתה עיר חשובה, ושם הרביץ תורה לאלפי תלמידים.

רבינו המהר"ם שיק נסתלק לגני מרומים בשב"ק פר' וארא בראש חודש שבט שנת תרל"ט, והלוויה התקיימה ביום ב' פר' בא, ומרן הייטב לב היה ראשון המספידים, וכך התחיל את הספדו "ויאמר ה' אל משה בא, הקב"ה אמר למהר"ם שיק שנקרא "משה" בא. ובתוך דברי ההספד אמר היינו יחדיו סגול (ה"ה הגה"ק רבי שמעלקא מסעליש בעל צרור

הגה"ק רבי משה שיק זי"ע נולד בעיירה ברעזווא ביום כ"א אדר שנת תקס"ז, לאביו רבי יוסף ב"ר דוד שיק נכד בעל התוספות יו"ט זי"ע.

מלפנים ציינו את שם המשפחה - שיק בסימן של ראשי תיבות - ש"ם ישראל קודש. ומסופר כי בשעה שיצאה פקודת השלטון לכל איש יהודי להוסיף שם משפחה, חשש אבי המשפחה לדברי הקדמונים שאסרו לשנות את שם ישראל לשם לע"ז, ועל כן בחר לו שם זה, המרמז בתוכו קדושת שם ישראל.

היה מגדולי תלמידי מרנא החתם סופר זצ"ל ולמד אצלו במשך כמה שנים. אח"כ נתקבל לכהן במשרת אב"ד בעיירה יערגען, והחת"ס היה נוסע רבות ליערגען בקיץ, ופעם אחת הגיע החת"ס לביהמ"ד ביערגען, ומהר"ם שיק היה אז באמצע השיעור עם תלמידיו, ולא ידע מה לעשות, שהרי רבו המובהק החת"ס יושב כאן, וביקש מהחת"ס שיגיד את השיעור, אבל החת"ס ציווה עליו שימשיך ללמד את השיעור לתלמידיו, וע"כ אמר מהר"ם שיק רק את החידושים ששמע מהחת"ס בהיותו בישיבה שם, ואמר אותם באותו ניגון ובאותן תנועות שהחת"ס

מרן ה'חתם סופר' זיע"א היה מאריך בתפלת שמונה עשרה וכשהיה אצל תלמידו שהיה מרא דאתרא קיעד בתפלתו מפני כבודו

הגה"ק רבי משה שיק זיע"א בעל מהר"ם שיק היה כידוע מגדולי תלמידי זקני מרגא בעל "חתם סופר" זיע"א, והיה מהמקורבים אליו ביותר. מהר"ם שיק היה רב בקהילה קדושה יערגען, והיא היתה עיירת נופש שמרן החתם סופר זיע"א היה נוהג ליסע לשם לבריאות גופו, באשר היה שם אור צה ומקום שקט לעבודת ד'. והנה החתם סופר היה מנהגו בפרעשבורג להתפלל תפילת שמונה עשרה באריכות רבה, ואילו כשהיה נמצא עלי דרך שלא בביתו, היה נוהג לקצר בתפלתו, כדי שלא יסיים אחרי מרא דאתרא ונמצא שעיקב את הקהל מלפתוח בחזרת הש"ץ.

פעם אחת כשהיה החתם סופר ביערגען, והתפלל בבית מדרשו של תלמידו מהר"ם שיק, הזדרז החתם סופר לסיים תפילת שמונה עשרה לפני מרא דאתרא, והיה שם יהודי אחד שכנראה לא היה תלמיד חכם, ושאל את החתם סופר, "הנה אני רואה שכאן יכול הרב להזדרז לסיים תפילת שמונה עשרה בקיצור, ואילו בפרעשבורג מעכב אותנו הרב ואינו מתחשב בטירחא דציבורא" אך החתם סופר השיבו, "שבאמת קשה לו להתפלל במהירות, אבל מפני כבודו של מרא דאתרא הוא עושה זאת" ומזה אפשר ללמוד עד כמה כיבד החתם סופר את תלמידו זה.

הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל – אוצרות האמונה

חיים והמהר"ם שיק והייטב לב זיע"א שידוע גדול עבודתם זה לזה, והיו קשורים בעבודות האהבה) כשנסתלק הרב מסעליש נשארנו ציירי, ועכשיו נשארתי לבדי חיריק.

התמדתו הגדולה

מהר"ם שיק היה ידוע בהתמדתו הגדולה, ומספרים שבעת ששכב על ערש דוי, והוא כולו מיוסר ביסורים קשים ומרים, בא אליו לבקרו הגה"ק הייטב לב זצ"ל מסיגעט עם תלמידיו, ובתוך הדברים אמר מהר"ם שיק "איני יורע מדוע באו עלי יסורים, הרי מביטול תורה איני יודע".

ואח"כ כשיצאו משם, אמר הייטב לב לתלמידיו, האם שמעתם מה שאמר הרב דחוסט, ואמר ששמעו שאמר שאינו יודע מביטול תורה, ואמר להם הייטב לב, הרי לא הבנתם עומק כוונתו, שהרי בברכות (ה, א) אמרו, אם רואה אדם שיסורים באים עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא, יתלה בביטול תורה ע"כ, והנה אם הרב דחוסט אומר שהוא אינו יודע מביטול תורה, הרי זה סימן שהוא כבר אחרי "פשפש ולא מצא" וע"כ חשב לתלות בביטול תורה, וע"ז הוא אומר שמביטול תורה ג"כ אינו יודע. והייטב לב הבין את עומק כוונתו, שהוא כבר פשפש ולא מצא, וגם ביטול תורה אינו אצלו, ויסורים אלו הם יסורים של אהבה.

הרה"ק הרבי ר' משולם זוסיא מאניפולי זיע"א ב' שבט תק"ס

שהיה משמשו בקודש של הרה"ק רבי דוב בער זיע"א, אז דבקה נפשו במגיד ונעשה מחשובי תלמידיו, בהשפעתו הגיע גם אחיו הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק, שיש האומרים שהיה קטן ממנו בחמישה עשר שנים, לרבו זה, לאחר שנכח בעבודת אחיו ונתפעל מאוד, מאז נקשרה נפשו ביותר בצוותא חדא.

ידוע שבשם שניתן לספרו של רבי אלימלך, "נועם אלימלך", נתכוון על אחיו הגדול רבינו. 'נועם' ביידיש הוא 'זיס', לרמז שמיניה ומאחיו נתהווה הספר.

האחים הקדושים אף יצאו מספר שנים לגלות, לצורך תיקונים גבוהים ורמים, סיפורים רבים קשורים להני תרי צנתרי דדהבא, בעבודתם את השי"ת במסירות נפש באותה תקופה.

האריך לחיות כחמש עשרה שנה אחרי

רבי זושא נולד לאביו רבי אליעזר ליפמאן זצ"ל בכפר לאפאחי שליד טיקטין. מנעוריו הצטיין בתכונה של חיפוש האמת, תמיד ביקש ושאל במה יעשה נחת רוח להבורא יתברך, וכל מה שנראה בעיניו כמסייע למטרה זו, לא הרפה ממנו, כך עלה ונתעלה במעלות עבודת ה'.

כאשר שמע הבעל שם טוב הקדוש זיע"א הגיע לאוזניו, החליט ללכת אליו ואף יצא לדרך. אך לבסוף התיישב בדעתו שאין הליכה זאת כדאית בשל ביטול תורה ותפילה שבדרך, ושב לביתו. כעבור שנתיים החליט שוב לבוא אל הבעל שם טוב לקבל תורה מפיו, אך אז שמע כי הוא כבר נסתלק לשמי רום. (דרכי ציון)

התקרבותו לדרך החסידות החלה כאשר נפטר אביו הצדיק, והוא עבר להתגורר אצל דודו ר' אלימלך פיילט ממעזריטש,

ושמש', אצל הרה"ק הרבי רבי זושא זיע"א. ובעת שישבו מסובין על השלחן עם האנשים שבאו עם בקשותיהם, היתה דרכו של הרבי ר' זושא לחשוב לכל אחד ואחד את חטאיו, ולא אמר ישר אליהם אלא הוכיח את עצמו ואמר: אה זושא, כך וכך עשית, שם עברת עבירה פלונית וכו'. והיה מביט בפני כל אחד ואחד.

כשהגיע לאותה שורה שישב שם הרה"ק המאור ושמש', חשב המאור ושמש' בדעתו: בוודאי קורא הרה"ק את העבירות מעל המצח, כמו שהובא מהאר"י הקדוש ז"ל, ובכן כיסה את מצחו בכובעו. וכן היה. כשהגיע הרבי ר' זושא אליו פסק מלומר עוד. ניחם המאור ושמש' על מעשיו, כי למה יצער לאותו צדיק, וגם מדוע לא יאבה לדעת מה שפגם. והגביה את כובעו מעל המצח.

והתחיל הרה"ק ואמר: אה זושא, הנך מזלזל בנטילת ידים, וכה חשב הלאה הלאה כסדר השורה. אחר כך הלך אליו ושאל לו: הנה כבוד אדומ"ר ראה על מצחי שהנני מזלזל בנטילת ידים, ואני פשפשתי ולא מצאתי בי חטא זה. אמר לו הרה"ק: ואיך הנך נוהג כשתישן ביום, אמר לו: לא אטול ידי כי אינו מפורש בשום מקום להצריך נטילת ידים ביום. אמר לו הרה"ק, אם כי אינו מפורש דין זה אבל ממידת חסידות הוא להזהר בנטילת ידים גם לאחר שינת צהרים (דור דעה) עמוד 198).

(ספיר ויהלום תצוה ע"ט - להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הסתלקות אחיו הנועם אלימלך זיע"א, נסתלק בשנת תק"ס כבן שבעים ושבע שנים, אחרי שבע שנים בהן התייסר בחוליו שקבל עליו לכפר על כלל ישראל. מנוחתו כבוד באניפולי, סמוך לציון רבו הרה"ק רבי דוב בער ממעזריטש זיע"א.

אצל יהודי אין עבירה שלימה

אמר רבינו על דברי המשנה במסכת אבות (ד יא) 'העובר עבירה אחת קונה לו קטיגור', שמעולם לא ראה מלאך שלם שנברא מעבירה של יהודי מאמין, כל המלאכים שנבראו מעבירות רח"ל, יחסר להם תמיד איבר מגופם, לאחד יחסר ראש ולאחר יחסר הידים וכו'.

זאת מאחר שאצל יהודי אפילו אם יקרה והוא יכשל חלילה בחטא, מיד יתחרט עליו, יצטער ויאנח בשברון לב. האנחות האלו שנובעות משברון לב, שוברות ומקצצות איבריהם של כל אותם המלאכים ומקטרגים.

(ארץ צבי)

ממידת חסידות הוא להזהר בנטילת ידים גם לאחר שינת צהרים

פעם אחת היה הרה"ק רבי קלמן קלוגימוס זיע"א, בעל ספר 'מאור

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

לא לזלזל במעט

נשים את עצמנו במקומו של היועץ העיסקי: מה נענה לו לאותו אדם? לקחת את העבודה החדשה למרות שהיא קטנה ומקוצצת, או שנאמר לו: לא. לא מתאים לך, אתה ראו לגדולות, לא מתאים לך לעסוק בקטנות. מה היינו עונים?

נשאר לכם לחשוב מה היא התשובה הנכונה, אבל סיפור כזה ממש סיפר רבינו החפץ חיים על שאלה כזו ממש שהוא נשאל מאברך אחד שבעבר היה תלמיד בישיבתו, בישיבת ראדין.

אותו אברך היה בשעתו מתמיד גדול בלימודו. הוא למד והגיע להישגים עצומים.

אחרי שהוא התחתן, אחרי שהקים משפחה וריחיים על צווארו, הוא נאלץ לצאת לעסקים,

ואז, זה התדרדר, בתחילה הוא עוד שמר על שיעורים יומיים. הוא עוד קבע עתים לתורה. אבל לאט לאט זה הפסיק.

בתקופה של הקורונה שמענו על עסקים רבים, מפעלים וחנויות שצמצמו פעילות, ויש כאלו שאפילו סגרו לחלוטין. ה' ישלח דברו וירפאם, שנינצל כבר מהקורונה, ושלכלל ישראל יהיה בעז"ה פרנסה בהרחבה.

אדם אחד שהוא יועץ עיסקי, סיפר שבא אליו יהודי להתיעץ: בעבר הוא עבד במפעל גדול והוא קיבל שם משכורת יפה. לצערו, המפעל נסגר והוא קיבל מכתב פיטורין. זה כבר היה ממש בתחילת הקורונה. מאז הוא יושב בבית. זה לא שהוא לא ניסה לחפש עבודה חדשה, אבל בגילו זה כבר לא ממש מצוי. במשך הזמן הוא התפרנס מדמי האבטלה, אבל הוא מבין שהוא חייב להתקדם. כעת הוא קיבל הצעה אחרת, ועל זה הוא בא להתיעץ: מתברר שמציעים לו עבודה בהיקף שעות נמוך יותר, וכמובן במשכורת קטנה יותר. והוא שואל את עצמו ואת היועץ העיסקי: אני? אני שהייתי עובד בכיר כ"כ עם משכורת מכובדת יתחיל לעבוד בעבודה מקוצצת? אני ירוויח חצי או שליש ממה שהייתי מרוויח? כך שאל האיש מכאב ליבו.

אדוני הנכבד, אתה בוודאי צודק: היה ראוי שישפכו עליך אמבטיות של מים קרים. אבל אין לי. זה מה שיש לי. זה אכן קצת, אבל זה עדיף מכלום. גם קצת מים יכולים לעזור לך.

הסתכל החפץ חיים על אותו אברך ואמר לו: האם אתה טיפש כמו אותו יהודי שלא הסכים לקצת מים.

הרי התורה משולה למים! המים האלו הם היחידים שיכולים לכבות את האש הבווערת של היצר הרע. והאש הזו בווערת ומסוכנת. האם יעלה על הדעת שאם אי אפשר לשפוך כמויות של מים על האש, אז שלא ישפכו בכלל? בוודאי שלא! כל טיפת מים יכולה להוריד את עוצמת האש! כל דף גמרא, כל פרק משניות, כל שיעור תורה, יכול לעזור לך. האם לא תיקח אפילו מעט?

האברך שמע והשתכנע: הוא קיבל על עצמו זמנים קבועים ללימוד התורה! וכך הוא חזר אל הקשר שלו עם התורה.

הלילה, יום כ' טבת, הוא יומא דהילולא של רבינו האביר יעקב זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

והוא מוצא את הרעיון הזה בפרשת השבוע, פרשת שמות. התורה אומרת (שמות ד ב-ד): 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי ה' מֶה זֶה בְּיָדְךָ וַיֹּאמֶר מִטָּה: וַיֹּאמֶר הַשְׁלִיכֶהוּ אֶרְצָה וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶרְצָה וַיְהִי לְנֶחֱשׁ וַיִּנָּס מִשָּׁה מִפְּנֵי: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה שְׁלַח יָדְךָ וְאַחֲזוּ בַזְנוּבוֹ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּחָזֶק בּוֹ וַיְהִי לְמִטָּה בְּכַף.'
מסביר האביר יעקב בספרו 'פתוחי חותם':

"מטה" הוא רמז על התורה הקדושה. מדוע: כי מטה זה אותיות המ"ט – כי התורה הרי נדרשת במ"ט פנים טמא ובמ"ט פנים טהור.

והפסוק מלמד אותנו שאסור לעזוב את התורה: 'וישליכהו ארצה ויהי לנחש' – מי שעוזב את התורה, מי שמשליך את התורה, התורה הופכת לנחש, והיא מקטרגת עליו!

אבל התורה ממשיכה ואומרת: גם מי שעזב את התורה יכול תמיד לחזור.

אסור לו לומר: אני לא מסוגל לעסוק בתורה בהיקפים שהייתי רגיל לעסוק בהם בעבר, לכן לא אלמד כלום! בדיוק להיפך: הפסוק ממליץ:

'שלח ידך ואחוז בזנב', תחזיק אפילו בזנב, אפילו מעט מהתורה, כי מהמועט תבוא למרובה.

מסיים הפסוק ואומר: מי שאכן עושה כך: 'וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפף', מי שחוזר לעסוק בתורה, אפילו אם זה רק אחיזה בקצה, הרי שהוא מהפך את הדינים לרחמים והנחש נהפך למטה אלוקים חיים. כך יזכנו השי"ת.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

עד שזה הפך למציאות עצובה: הוא לא למד כלום. הוא התנתק לגמרי מהתורה.

ואז הוא פגש את החפץ חיים, והחפץ חיים כשהוא שומע את מצבו, מוכיח אותו על מצבו:

גם אם אתה לא מסוגל ללמוד כל היום כפי שהיית לומד בבחורות, גם אם קשה לך להתמיד בתורה, אבל למה נטשת את התורה לחלוטין?

לא תוכל ללמוד דף גמרא? לא תוכל ללמוד פרק משניות? אין בית כנסת בלי שיעור תורה, לפחות תלמד עין יעקב, חוק לישראל.

תשמור על קשר עם התורה!

התנצל האברך ואמר לחפץ חיים: מה? שאני ילמד עין יעקב וחוק לישראל? אני שהייתי רגיל ללמוד עשר שעות ויותר ברציפות, אני שהייתי רגיל ללמוד עשרות דפי גמרא בלי להפסיק, אני יושב ואלמד פרק של משניות? אשב בשיעור יחד עם בעלי בתים ואלמד דף גמרא? זה פשוט לא לדמה שלי.

אמר לו החפץ חיים: אספר לך סיפור:

היה אדם חלש שהרופא הזהיר אותו שלא יכנס לבית המרחץ. החום והזיעה מסוכנים לו. הוא יכול לאבד את הנשימה, להתעלף חלילה.

נו, מה הוא יעשה. שמע מה שהרופא אומר.

עברו כמה חודשים מהאזהרה, והנה הוא עובר ליד בית המרחץ, זה היה יום קיץ חם ורחיצה הייתה בשבילו הדבר המתאים בזמן המתאים. הוא לא יכול היה להתאפק. והוא החליט שפעם אחת לא יקרה כלום:

הוא נכנס להתרחץ במים הרותחים.

ואז קרה מה שקרה: הוא היה שם עד שהוא נחלש מאוד וכמעט התעלף.

בשארית כוחותיו הוא התחיל לקרוא לעזרה.

מה עושים במקרה כזה: שופכים מים קרים, בכדי להקל על החום.

אבל לדוע מזלו – אף אחד לא היה שם. הוא צועק ונאנח, עד שאיזה יהודי עבר שם ונכנס לראות מה הצעקות. הוא נכנס ורואה אותו שוכב על הרצפה, הכל מלא אדים חמים והוא כמעט מעולף. היה להווא בקבוק מים והוא התחיל לשפוך קצת מים מהבקבוק שלו.

אבל היהודי הזה התחיל לצעוק: מה יעזור לי הכמה טיפות האלו, כשאני צריך כאן כמויות של מים קרים.

היהודי שנחלץ לעזרה נעלב: זה התודה רבה שהוא נותן? אבל הוא לימד עליו זכות, שמא דעתו התערבבה עליו מחמת החום. ואז הוא אמר לו:

עבודת הצדיקים והישרים

עבודת ה'
בתורת
ומחשבת
ישראל

053-3132772 שמופיה

דרושי אביר יעקב

דרושים בדרך עבודת ה' בעניני האמונה ויסודות עבודת ה', מפיהם ומפי כתבם של צדיקי הדורות בתורת ומשנת רבינו יעקב אביחצירא זיע"א על פי יסודות דועי הדורות ודברי חז"ל. ספר שמשנה את השקפת העולם לבחור את חיי הנצח תמורת עולם חולף, ומרומם את האדם לעולמות נעלים ומרוממים.

אור הגאולה לישרי לב

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ☎

אלומות אור הבוקעות מרונך האספקלריא המאירה

לרצץ מבין החרכים אל תורת רבי
משנה אלשיך הקדוש שניצנה פנים בפנים

בסמטאות צפת העתיקה התחלכו ענקי העולם ששינו פני תבל באור תורתם, ובבית מדרשו יושב איש האלקי רבי **משה אלשיך** זיע"א ומאיר פנים לתלמידיו כשהוא פורס לפניו את כל מאה הערמוניות שהטעה לבן את יעקב בהחליפו תנאו "עשרת מונים" (רש"י, וצא לו), והאריז"ל יושב ושחק בקורת רוח: "הנה לבן עומד מאחוריו, ומהנהן 'הן הן', כך היה מעשה".

גדולי הצדיקים העידו ש"האלשיך הקדוש השיג פנים אחד משבעים פנים לתורה" - מאורעות התורה נגלו לנגד עיניו באספקלריא המאירה, כפי שהתרחשו באמת, לפיכך היתה עיקר יגיעתו לפורר ולשחוק עברו את אור האלף שהוא מקשה אחת אינסופי - ליהלומים קטנים, כדי שיוכל כל אחד לדרוש את ה' יום יום, לדעת 'למעשה' את אשר יעשון.

בקין גלות עמנו, קשקשתם כל חזון ונטשטשו העיניים מלחזות באור שמש התורה עצמה, מקבלים בני ישראל חנינה ממעלה להציץ מבין החרכים על מרבצי האור האינסופיים, על ידי ספרי "תורת משה" להאלשיך, המעוטרים בביאור נרחב שטרם היה לעולמים, כקול הקורא במדבר, פנו דרך, כי קרוב היום אשר עין בעין תראו בשוב ה' ברחמים לציון.

הופיע:
שמואל
ב'ספרים

"תורת משה" המבואר

רפנים בפנים של התורה לכל יהודי

ביאור נרחב | קיצור אלשיך | ציונים והשוואות | אלפי מראי מקומות | פיסוק וניקוד | הקדמות מופלאות | פרקי תולדות ומבוא | כותרות משנה | עימוד מרהיב עין

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 8806-0176-20-44
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות:
1800-22-55-66

